

Latvijas valstspilsētu darbības stratēģija (2027)

Satura rādītājs

Ievads	3
Izmantotie saīsinājumi	4
1. Latvijas valstspilsētu vizītkarte	5
2. Valstspilsētu stratēģiskie uzstādījumi	9
2.1. Attīstības plānošanas prakse	9
2.2. Sasaiste ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem.....	12
2.3. Galvenie attīstības izaicinājumi.....	13
2.4. Pilsētu ekonomiskā specializācija	14
3. Pilsētas globālā un nacionālā kontekstā	18
3.1. Globālās tendences un prognozes.....	18
3.2. Nacionālās tendences un prognozes.....	20
3.3. Pilsētu sadarbības piemēri Eiropā.....	22
3.4. Pilsētas un administratīvi teritoriālās reformas	23
4. Valstspilsētu sadarbības perspektīvas	26
4.1. Sadarbības un ietekmes puses	26
4.2. Valstspilsētu loma un kopīgās attīstības vīzija.....	27
4.3. Potenciālās sadarbības jomas	28
4.4. Rīcības plāns.....	29
4.5. Sadarbības mehānisms un instrumenti.....	33
4.6. Valstspilsētu sadarbības uzraudzība.....	34
5. Valstspilsētu inovācijas programma	36

Ievads

Latvijas valstspilsētu darbības stratēģija līdz 2027. gadam (*Stratēģija*) ir biedrības “**Latvijas Lielo pilsētu asociācija**” (**LLPA**) iniciatīva. Stratēģijas **mērķis** - veicināt valstspilsētu ilgtspējīgu, integrētu attīstību, starptautisko konkurētspēju un stiprināt to sadarbību jaunu attīstības izaicinājumu risināšanā, pilnvērtīgi izmantojot katras valstspilsētas attīstības potenciālu un ekonomiskās priekšrocības.

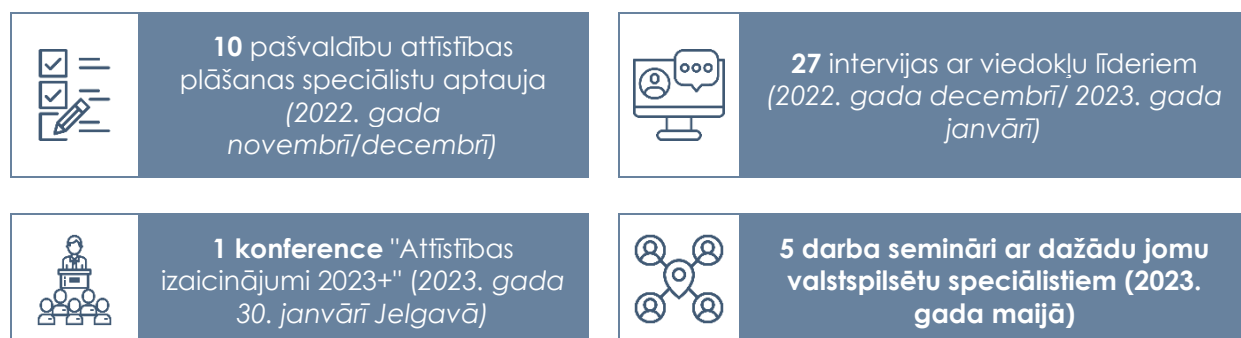
Lai īstenotu iesaistošu valstspilsētu savstarpējās sadarbības stratēģijas izveides procesu un nodrošinātu to, ka dokumentā noteiktas aktuālākās **sadarbības vajadzības**, izstrādes ietvaros īstenotas daudzveidīgas aktivitātes.

Pirmkārt, veikta visu 10 valstspilsētu pašvaldību **aptauja**. Aptaujā noskaidrots pašvaldību attīstības plānotāju viedoklis par valstspilsētu būtiskākajiem izaicinājumiem, attīstības plānošanas pieredzi un savstarpējo sadarbību, veikts inovācijas pašvērtējums.

Otrkārt, veiktas 27 **intervijas** ar viedokļu līderiem – dažādu galveno ietekmes pušu pārstāvjiem, kopā aptverot 32 personas. Interviju rezultātā apzināti dažādu jomu pārstāvju, t.sk. pašvaldību domju priekšsēdētāju, LLPA vadības un sadarbības partneru – augstākās izglītības un zinātnes institūciju, ministriju, citu valsts pārvaldes iestāžu, uzņēmēju un to organizāciju, dažādu jomu ekspertu, viedokļi par pilsētu izaicinājumiem, sadarbības, inovācijas un starptautiskās konkurētspējas stiprināšanas potenciālu.

Treškārt, LLPA organizējusi augsta līmeņa **konferenci**, kuras ietvaros apskatīti gan valstspilsētu attīstības izaicinājumi pandēmijas un ģeopolitiskās situācijas ietekmē, gan diskutēts par to lomu un attīstības iespējām.

Ceturtkārt, pēc dokumenta 1. redakcijas sagatavošanas organizēta 5 **darbsemināru** norise par dažādām valstspilsētu potenciālām sadarbības tēmām.

Ilustrācija 1: Stratēģijas izstrādes procesa galvenie elementi

Stratēģija izstrādāta **Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta** 2014. - 2021. gada perioda programmas “*Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība*” iepriekš noteiktā projekta “*Latvijas pašvaldību sadarbības veicināšana un labas pārvaldības stiprināšana*” ietvaros, sadarbībā ar telpiskās attīstības plānošanas uzņēmumu **SIA "Reģionālie projekti"**.

Izmantotie saīsinājumi

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ATR	administratīvi teritoriālā reforma
AP	attīstības programma
EM	Ekonomikas ministrija
EK	Eiropas Komisija
FM	Finanšu ministrija
IAM	ilgtspējīgas attīstības mērķi
IKT	informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IAS	ilgtspējīgas attīstības stratēģija
LBAS	arodbiedrību apvienība "Latvijas Brīvo Arodbiedrību Savienība"
LDDK	biedrība "Latvijas Darba devēju konfederācija"
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LIAS2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
LLPA	biedrība "Latvijas Lielo pilsētu asociācija"
LPS	biedrība "Latvijas Pašvaldību savienība"
LTRK	Biedrība "Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera"
LZA	Latvijas Zinātņu akadēmija
NAP2027	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam
NVO	nevaldības organizācija
MK	Ministru kabinets
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
SEZ	speciālā ekonomiskā zona
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

1. Latvijas valstspilsētu vizītkarte

Latvijas 10 lielākās pilsētas jeb valstspilsētas - Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Jūrmala, Liepāja, Ogre, Rēzekne, Rīga, Valmiera un Ventspils, vienlaicīgi ir **gan līdzīgas, gan atšķirīgas**.

Katrai no tām ir **unikālās vērtības** - vietas, personības, tradīcijas, sasniegumi. Valstspilsētas rada atšķirīgas asociācijas, ar kurām tās saistās to lietotājiem – iedzīvotājiem, viesiem, uzņēmējiem, tiem, kas tajās dzīvo, strādā, mācās vai gūst citas pieredzes. Tai pašā laikā pilsētām ir daudz **līdzīgu izaicinājumu** un vienādu funkciju, kas tās padara par līdzīgām urbānām ekosistēmām, kurās nepārtraukti mijiedarbojas cilvēki, daba, infrastruktūra, tehnoloģijas.

Latvijas valstspilsētas savstarpēji atšķiras no **telpiskās attīstības plānošanas** perspektīvas. Daļa valstspilsētu pastāv kā atsevišķas administratīvās teritorijas (Rīga, Jūrmala, Daugavpils, Jelgava, Liepāja, Rēzekne un Ventspils), bet daļa ietilpst novadu teritorijās (Jēkabpils, Ogre un Valmiera). Turklāt Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes un Ventspils valstspilsētu pašvaldībām izstrādāti kopīgi attīstības plānošanas dokumenti – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas, ar tām pieguļošo novadu pašvaldībām.

Attēls 1: Valstspilsētu klasifikācija pēc telpiskās attīstības plānošanas dokumentu izstrādes prakses (2023)

Lai gan valstspilsētu termins faktiski apzīmē lielākās Latvijas pilsētas, nacionālā mērogā pagaidām nepastāv vienoti urbānās attīstības principi vai stratēģiskās attīstības uzstādījumi, kas attiektos uz visām 10 valstspilsētām.

Šis Stratēģijas uzdevums ir apskatīt sadarbības potenciālu visām **10 valstspilsētām kopā**, neatkarīgi no to nacionālā mērogā noteiktā attīstības centra statusa vai **pašvaldības veida** (ar apkārtējo novadu teritoriju vai bez tās).

Galvenie valstspilsētas raksturojošie rādītāji

	<p>Iedzīvotāju skaits</p>	<p>Valstspilsētās dzīvo 984 020 jeb 52,5% Latvijas iedzīvotāju</p> <p><i>Avots: Oficiālās statistikas portāls, dati uz 2023. gada sākumu</i></p>	<table border="0"> <tr><td>Rīga</td><td>609 489</td></tr> <tr><td>Daugavpils</td><td>78 850</td></tr> <tr><td>Liepāja</td><td>67 088</td></tr> <tr><td>Jelgava</td><td>54 836</td></tr> <tr><td>Jūrmala</td><td>51 158</td></tr> <tr><td>Ventspils</td><td>32 948</td></tr> <tr><td>Rēzekne</td><td>26 378</td></tr> <tr><td>Ogre</td><td>22 884</td></tr> <tr><td>Valmiera</td><td>22 585</td></tr> <tr><td>Jēkabpils</td><td>21 436</td></tr> </table>	Rīga	609 489	Daugavpils	78 850	Liepāja	67 088	Jelgava	54 836	Jūrmala	51 158	Ventspils	32 948	Rēzekne	26 378	Ogre	22 884	Valmiera	22 585	Jēkabpils	21 436
Rīga	609 489																						
Daugavpils	78 850																						
Liepāja	67 088																						
Jelgava	54 836																						
Jūrmala	51 158																						
Ventspils	32 948																						
Rēzekne	26 378																						
Ogre	22 884																						
Valmiera	22 585																						
Jēkabpils	21 436																						

	<p>Teritorijas platība</p>	<p>Valstspilsētu kopējā platība – 742,63 km² jeb 1,1% no visas Latvijas teritorijas.</p> <p><i>Avots: Oficiālās statistikas portāls, dati 2023. gadā</i></p>	<table border="0"> <tr><td>Rīga</td><td>304,00 km²</td></tr> <tr><td>Jūrmala</td><td>101,23 km²</td></tr> <tr><td>Daugavpils</td><td>72,37 km²</td></tr> <tr><td>Liepāja</td><td>68,02 km²</td></tr> <tr><td>Jelgava</td><td>60,56 km²</td></tr> <tr><td>Ventspils</td><td>57,96 km²</td></tr> <tr><td>Jēkabpils</td><td>25,45 km²</td></tr> <tr><td>Valmiera</td><td>19,36 km²</td></tr> <tr><td>Rēzekne</td><td>17,50 km²</td></tr> <tr><td>Ogre</td><td>16,18 km²</td></tr> </table>	Rīga	304,00 km ²	Jūrmala	101,23 km ²	Daugavpils	72,37 km ²	Liepāja	68,02 km ²	Jelgava	60,56 km ²	Ventspils	57,96 km ²	Jēkabpils	25,45 km ²	Valmiera	19,36 km ²	Rēzekne	17,50 km ²	Ogre	16,18 km ²
Rīga	304,00 km ²																						
Jūrmala	101,23 km ²																						
Daugavpils	72,37 km ²																						
Liepāja	68,02 km ²																						
Jelgava	60,56 km ²																						
Ventspils	57,96 km ²																						
Jēkabpils	25,45 km ²																						
Valmiera	19,36 km ²																						
Rēzekne	17,50 km ²																						
Ogre	16,18 km ²																						

	<p>Iekšzemes kopprodukts</p>	<p>Valstspilsētu teritorijā kopā gada laikā saražoti produkti un pakalpojumi 20 548 709 tūkst. eiro apmērā, veidojot 68% no kopējā Latvijas IKP</p> <p><i>Avots: Oficiālās statistikas portāls, dati par 2020. gadu</i></p>	<table border="0"> <tr><td>Rīga</td><td>52,83%</td></tr> <tr><td>Liepāja</td><td>3,19%</td></tr> <tr><td>Daugavpils</td><td>2,54%</td></tr> <tr><td>Jelgava</td><td>2,25%</td></tr> <tr><td>Jūrmala</td><td>1,53%</td></tr> <tr><td>Valmiera</td><td>1,44%</td></tr> <tr><td>Ventspils</td><td>1,38%</td></tr> <tr><td>Rēzekne</td><td>1,14%</td></tr> <tr><td>Jēkabpils</td><td>0,84%</td></tr> <tr><td>Ogre</td><td>0,68%</td></tr> </table>	Rīga	52,83%	Liepāja	3,19%	Daugavpils	2,54%	Jelgava	2,25%	Jūrmala	1,53%	Valmiera	1,44%	Ventspils	1,38%	Rēzekne	1,14%	Jēkabpils	0,84%	Ogre	0,68%
Rīga	52,83%																						
Liepāja	3,19%																						
Daugavpils	2,54%																						
Jelgava	2,25%																						
Jūrmala	1,53%																						
Valmiera	1,44%																						
Ventspils	1,38%																						
Rēzekne	1,14%																						
Jēkabpils	0,84%																						
Ogre	0,68%																						

Unikālās valstspilsētu vērtības

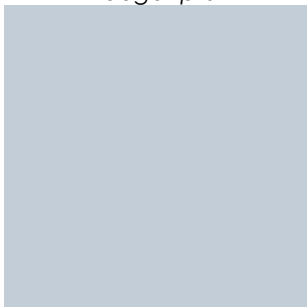
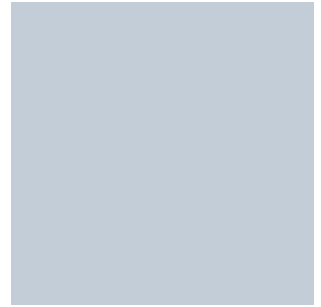
 Daugavpils	Multikulturāla, multiethniska un multifunkcionāla pilsēta, Austrumbaltijas ekonomiskās attīstības virzītājspēks.	 Jelgava	Pilsēta izaugsmei! Inovāciju pilsēta, Zemgales izglītības, pētniecības un radošuma centrs.
<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Daugavpils Cietoksnis un Marka Roško Mākslas centrs, Daugavpils Universitāte, Daugavpils Vienības nams un Daugavpils teātris, Daugavpils pilsētas vēsturiskais centrs un Rīgas iela</p>		<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Studentu galvaspilsēta, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte, leģendu un smilšu skulptūru festivāli, industriālās tradīcijas un industriālie parki, Pasta sala, viedpilsēta</p>	
 Jēkabpils	Labo pārmaiņu pilsēta! Sēlijas reģiona nozīmīgākais sociālekonomiskās attīstības virzītājspēks, aktīvs industriālās attīstības centrs.	 Jūrmala	Lielākā Latvijas un Baltijas valstu kūrortpilsēta, populāra tūrisma vieta Latvijā.
<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Krustpils pils, Daugava, divu vēsturisko pilsētu apvienojums, Vecpilsēta un tās laukums, Sēļu sēta, Sēlijas centrs, Strūves punkts, sporta tradīcijas</p>		<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Jūrmalas pludmale, Ķemeru parks un ūdenstornis, dabas resursi, Mākslas stacija "Dubulti", Dzintaru koncertzāle, Līvu akvaparks</p>	
 Liepāja	Pilsēta, kurā piedzimst vējš! Kurzemes attīstības dzinējspēks, starptautiski atpazīstama, zaļa un vieda ostas pilsēta Baltijas jūras krastā.	 Ogre	Pilsēta ar daudz jauniem infrastruktūras objektiem, sakārtotu un zaļu vidi, plaši pieejamām rekreācijas iespējām.
<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Pludmale, starptautiskā osta un lidosta, industrializācija, Eiropas Kultūras galvaspilsēta 2027, Liepājas Simfoniskais orķestris, Liepājas Teātris, koncertzāle "Lielais Dzintars", sporta talanti, Karosta, Liepājas tramvajs</p>		<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Ziemassvētku galvaspilsēta, Ogres Centrālā bibliotēka, Ogres Teātris, sanatorija "Ogre", Latvijas vieglatlētikas sacensības, Ogres Zilie kalni, Ogres basketbols un tā tradīcijas, Ogres Kultūras centrs, Ogres Valsts ģimnāzija, klinšu kāpšanas siena – tornis "Ogre", augstākais dzīves kvalitātes un pilsētas sakoptības līmenis</p>	
 Rēzekne	Pilsēta Latgales sirdī! Latgales kultūras un izglītības centrs, Latgales tūrisma galamērķis un reģiona ekonomikas centrs.	 Rīga	Iespēju pilsēta! Latvijas galvaspilsēta un Latvijas vārda nesēja pasaulē, Latvijas dzinējspēks.
<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Latgales vēstniecība GORS, Rēzeknes pilskalns un pilsdrupas, Radošo pakalpojumu centrs "Zeimuļs", rūpniecības tradīcijas, nozīmīgs dzelzceļa un autotransporta mezgls</p>		<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Metropole, Rīgas vēsturiskais centrs, Latvijas zināšanu un inovāciju centrs (~80% no kopējā studentu skaita Latvijā), Rīgas brīvosta - lielākā osta Latvijā, Brīvības pieminekļi, Latvijas Nacionālā bibliotēka - Gaismas pils, teātri, muzeji</p>	
 Valmiera	Pilsēta, kas domā un rada! Pilsēta mieram un sajūtām, pilsēta izaugsmei un attīstībai. Vidzemes centrs ar bagātu kultūras dzīvi un attīstītu ražošanu.	 Ventspils	Ventspils — pilsēta, kur cienu pagātni, domā par rītdienu un strādā šodien! Pilsēta ar rītdienu! Ērta vide dzīvošanai, nozīmīgs izglītības, zinātnes, veselības aprūpes, kā arī kultūras, tūrisma un sporta centrs Kurzemē.
<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Galvenais ekonomikas virzītājs reģionā, vistālāk no galvaspilsētas esošā pilsēta, kur palielinās iedzīvotāju skaits, Valmieras drāmas teātris, sporta galvaspilsēta, augstākais ilgtspējīgas attīstības indekss starp valstspilsētām Latvijā, Latviešu pašapziņas un nacionālas valsts idejas, Latvijas karoga idejas pamatlikšanas šūpulis</p>		<p><i>Unikālie atslēgas vārdi:</i> Koncertzāle "Latvija", Zinātnes un inovāciju centrs "VIZIUM", 1.vieta Valsts iestāžu un pašvaldību e-indeksā, 98,5% iedzīvotāju pieejami centralizētās ūdensapgādes pakalpojumi, viena no labākajām Eiropas mikro pilsētām ārvalstu tiešo investīciju piesaistes stratēģijas jautājumos</p>	

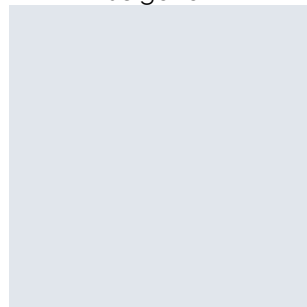
Daugavpils

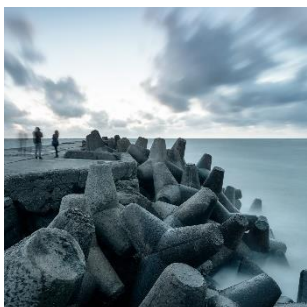
Jelgava

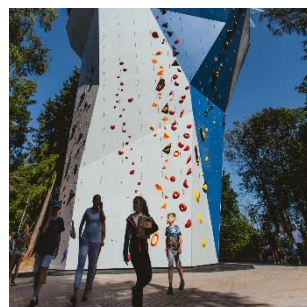
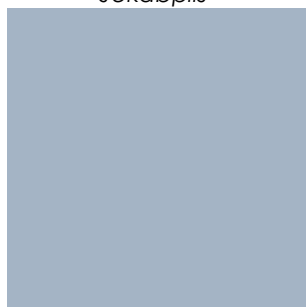
Jēkabpils

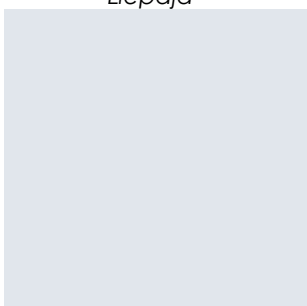
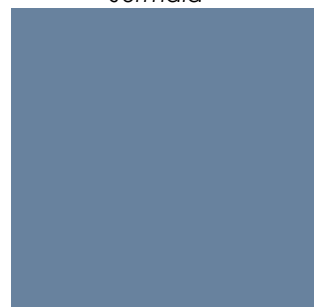
Jūrmala

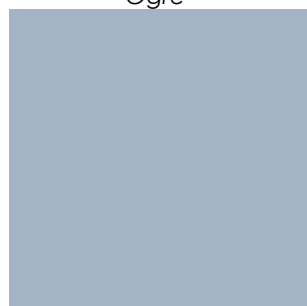
Liepāja

Ogre

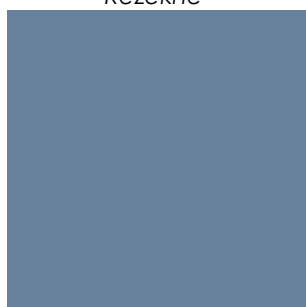
Rēzekne

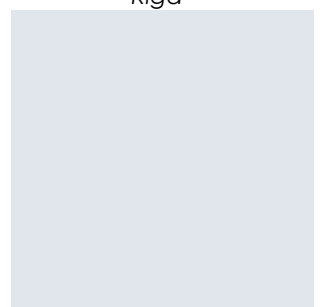
Rīga

Valmiera

Ventspils

2. Valstspilsētu stratēģiskie uzstādījumi

Lai izvirzītu kopīgus valstspilsētu stratēģiskos uzstādījumus, svarīgi apskatīt to individuālos uzstādījumus, kas noteikti pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos. **Ilgtermiņa attīstības stratēģijās** (IAS) definēta pašvaldību pārvaldībā esošās teritorijas vīzija, stratēģiskie mērķi, ilgtermiņa prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva, bet **attīstības programmās** (AP) noteiktas vidēja termiņa prioritātes, rīcības plāns, investīciju plāns. Ņemot vērā atšķirīgo valstspilsētu pašvaldību statusu, pastāv nianse, kas svarīgas turpmākā attīstības plānošanas konteksta izpratnei:

- > **Jēkabpils, Ogres un Valmieras** valstspilsētu stratēģiskie uzstādījumi noteikti jaunajos Jēkabpils novada, Ogres novada un Valmieras novada attīstības plānošanas dokumentos;
- > **Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes un Ventpils** valstspilsētu gadījumā izstrādāti jauni, kopēji integrēti attīstības plānošanas dokumenti ar apkārtējām pašvaldībām (attiecināmi ar Augšdaugavas novadu, Jelgavas novadu, Dienvidkurzemes novadu, Rēzeknes novadu un Ventpils novadu);
- > **Rīgas un Jūrmalas** valstspilsētu stratēģiskie uzstādījumi noteikti to pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos.

Zemāk sniegts veikto pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu (IAS un AP) analīzes kopsavilkums par līdzšinējo attīstības plānošanas praksi, t.sk. par to, kāda ir noteiktā pilsētu loma ANO ilgtermiņa attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā.

2.1. Attīstības plānošanas prakse

Vidēja termiņa stratēģiskie uzstādījumi visām pašvaldībām lielākoties definēti līdz 2027. gadam (izņemot Jūrmalu – līdz 2029. gadam, un Rēzekni – līdz 2029. gadam), bet ilgtermiņā – atšķirīgiem periodiem (piemēram, Valmieras novadam līdz pat 2038. gadam).

Pašvaldību attīstības vīzijas

Visām valstspilsētām noteikta iespējās un izaicinājumos balstīta vīzija, turklāt liela daļa no pašvaldībām vīzijas vēstījumā norāda moto. Vīziju formulējumos akcentētas gan katras valstspilsētas unikālās vērtības, gan arī tādi atslēgas vārdi, kas skar visas ilgtermiņa attīstības dimensijas (ekonomiskās, sociālās un vides).

Kopumā valstspilsētu nākotnes attīstības vīzijas raksturo šādi atslēgas vārdi: **iedzīvotāji, identitāte, ekonomiskā attīstība, inovācijas, izglītība, kultūra, vide, efektīva pārvaldība.**

Kopīgajā ilgtermiņa attīstības stratēģijā Daugavpils, Jelgava, Ventpils un Rēzekne izdalījušas sev atsevišķu vīziju no novada. Ventpils valstspilsēta un

Ventspils novads sevi redz kā vienlīdzīgas un patstāvīgas pašvaldības. Arī Jēkabpilij ir noteikta atsevišķa vīzija, lai gan tā ietilpst novada teritorijā.

Vairākas pašvaldības savā nākotnes vīzijā **pilsētu un tai pieguļošo teritoriju** saredz kā **vienotu spēku**: Daugavpils valstspilsēta un Augšdaugavas novads, Liepājas valstspilsēta un Dienvidkurzemes novads, Valmieras novads, Ogres novads.

Gandrīz visas pašvaldības (izņemot Jelgavu un Ogrī) vīzijā uzsver arī **valstspilsētu starptautisko lomu**. Piemēram, Ventspils valstspilsēta sevi pozicionē kā būtisku elementu starptautiskajā izglītības un zinātnes institūciju, kā arī kultūras tīklā, augsti attīstītu Eiropas līmeņa viedo tehnoloģiju ražošanas un izmantošanas centru, ar augstiem sasniegumiem klimatneitralitātes rādītājos. Savukārt, Rēzekne sevi pozicionē kā starptautiski nozīmīgu centru, inovāciju un radošuma pilsētu Latgalē.

Pašvaldību stratēģiskie mērķi

Mērķu skaits ir dažāds, bet visām pašvaldībām tie ir definēti **visaptveroši**. Stratēģiskos mērķus iespējams iedalīt atbilstoši trīs ilgtspējīgas attīstības dimensijām, tāpat identificējami biežāk sastopamie atslēgas vārdi, kas iekļauti mērķu formulējumos:

 Ekonomiskā dimensija	 Sociālā dimensija	 Vides dimensija
Izaugsme, attīstība, aktivitāte, konkurētspēja, eksportspēja, uzņēmējdarbības vide, inovācijas	Laimīgs, labklājīgs, nodrošināts, izglītots, aktīvs, radošs, veselīgs iedzīvotājs un vienota, aktīva kopiena	Mūsdienīga, pievilcīga, kvalitatīva, ērta, droša, sasniedzama, iedzīvotājiem patīkama, ilgtspējīga vide

Dažas pašvaldības stratēģiskajos mērķos izceļ atšķirīgākas tēmas, piemēram:

- > pārvaldība (Daugavpils, Liepāja, Ogrē, Valmiera);
- > tehnoloģijas un digitalizācija (Jelgava, Ventspils);
- > iedzīvotāju skaita stabilizēšanas nepieciešamība / demogrāfija (Jēkabpils, Ogrē);
- > tūrisma loma (Jūrmala);
- > starptautiskā atpazīstamība (Jūrmala, Valmiera, Rīga).

Rīgai definēts atsevišķs mērķis, kas vērsts tieši uz tās galvaspilsētas lomu - nozīmīga un konkurētspējīga Ziemeļeiropas metropole.

Papildus stratēģiskajiem mērķiem Daugavpils un Ogrē izdala attīstības dimensijas (t.sk. Ogrē šīs dimensijas saglabā cauri stratēģiskajiem uzstādījumiem IAS un AP), Jelgava nosauc atslēgas vārdus, savukārt, Ventspils noteikusi virsmērķi – iedzīvotāju skaita saglabāšana.

1 Pašvaldību ilgtermiņa prioritātes

2
3
Ilgtermiņa prioritātes pārsvarā definētas detalizētāk kā stratēģiskie mērķi, bet saglabājot savstarpējo sasaisti. Atsevišķas pašvaldības noteikušas trīs ilgtermiņa prioritātes, kas tieši pakārtotas mērķiem un trim ilgspējīgas attīstības dimensijām.

Visu pašvaldību ilgtermiņa prioritātēs var izdalīt **4 galvenās kopīgās tēmas** (dokumentos tās var būt formulētas atšķirīgi, bet pēc būtības uzstādījumi ir līdzīgi):

 Sabiedrība	 Uzņēmējdarbība	 Vide (dzīves telpa, dabas vide, urbānā telpa)	 Sadarbība un pārvaldība
vienota, aktīva, izglītota, radoša, labklājīga	atbalstoša, rosīga vide un zināšanas, tehnoloģijas, inovācijas, konkurētspēja	kvalitatīva, pievilcīga, ilgtspējīga, sasniedzama, apdzīvota	efektīva un sasniedzama, ar kvalitatīviem pakalpojumiem

Starp pašvaldību noteiktajām ilgtermiņa prioritātēm ir ne tikai līdzīgas, bet arī atšķirīgas iezīmes. Piemēram, Ventspils kā vienu no prioritātēm ilgtermiņā noteikusi izglītības, zinātnes un biznesa kompleksu sadarbību, inovāciju radīšanu un pārnesi, kā arī viedo tehnoloģiju plašu izmantošanu. Cits piemērs, kas īpaši atšķirīgs no pārējām valstspilsētām, ir Jūrmalai – kā ilgtermiņa prioritātes kodolīgi akcentētas kūrorts, jūrmalnieks un uzņēmējdarbība.

Pašvaldību horizontālās prioritātes (vidējā termiņā)

Vairākas pašvaldības (Daugavpils, Jūrmala, Jelgava, Rīga, Valmiera un Rēzekne) definējušas arī horizontālas prioritātes - caurvijošas tēmas, kas skar visas tematiskās jomas. Īpaši spilgti iezīmējas divas kopīgās tēmas – **digitalizācija** un **ietekme uz klimatu**, kas ietver adaptēšanos klimata pārmaiņām, pārmaiņu mazināšanu, pielāgošanos. Tas skaidrojams ar šo abu būtisko tēmu nozīmi gan globālā (t.sk. Eiropas), gan nacionālā mērogā.

Pašvaldību vidēja termiņa prioritātes un rīcības virzieni

Vidēja termiņa prioritātes ir noteiktas visām valstspilsētām. Visbiežāk pašvaldības prioritātēs min sešas būtiskākās prioritātes, kas izvirzāmas priekšplānā:

 Dzīves vide un tās kvalitāte	 Mobilitāte un satiksme	 Uzņēmējdarbība un tās vide
 Kopiena un cilvēkresursi	 Klimats , t.sk. energoefektivitāte un viedi risinājumi	 Izglītība

Galvenās atšķirības identificējamas attiecībā uz **pieeju stratēģisko uzstādījumu kaskadēšanā**, retāk saturā, ņemot vērā to, ka pašvaldību funkcijas ir vienādas. Piemēram, detalizētākie vidēja termiņa uzstādījumi ir Jēkabpilij, Ventspilij, arī Rīgai un Jūrmalai, bet Valmiera ir izvēlējusies pretēju pieeju – nesadrumstot ne vidēja

termiņa prioritātes, ne rīcības virzienus. Ventspils un novada kopīgajā AP līdzās kopīgām vidēja termiņa prioritātēm atsevišķi izdalītas prioritātes gan novada teritorijai, gan valstspilsētai. Līdzīga pieeja saglabāta attiecībā uz rīcības virzieniem. Jūrmalas ilgtermiņa un vidēja termiņa uzstādījumus caurvij atslēgas vārdi – jūrmalnieks, kūrorts, uzņēmējdarbība, bet vidēja termiņa prioritātēs un rīcības virzienos "iekodēts" vārds "pilsēta".

Savstarpējā sadarbība stratēģiskajos uzstādījumos

Veiktās pašvaldību aptaujas ietvaros secināms, ka esošajos pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos ir paredzētas sadarbības aktivitātes ar citām pašvaldībām, kas ir pietiekams pamats, lai jau šobrīd īstenotu kopīgu sadarbību starp valstspilsētām. Neraugoties uz to, minēti dažādi akcenti, kas būtu izceļami, lai risinātu galvenos attīstības izaicinājumus savstarpēji sadarbojoties.

No vienas puses, pašvaldību **plānošanas dokumenti jau pietiekami aptver** visas sadarbības vajadzības un iespējas ar citām pašvaldībām un valstspilsētām. No otras puses, tiek norādīts uz dažādām potenciāli **kopīgām sadarbības jomām**.

Veicot attīstības plānošanas dokumentu analīzi, secināms, ka Daugavpils AP un Jūrmala IAS norāda konkrēti par sadarbību tieši ar valstspilsētām. Rīgai sadarbība noteikta kā horizontālā prioritāte, līdzīgi kā Rēzeknei. Liepāja ir analizējusi potenciālu sadarbībai jomās ar citām pašvaldībām, kā arī vidēja termiņa prioritātes un rīcības virzienus Liepāja raksturo 3 vienojošās tematikas, t.sk. uz sadarbību vērstu. Akcentējams, ka arī tad, ja pašvaldībām nav izdalīts atsevišķs rīcības virziens tieši sadarbībai, pastarpināti tāpat šī tēma ir atrodama gan AP **uzdevumos, gan rīcības plānos**.

Individuālos stratēģiskos uzstādījumos valstspilsētu **pašvaldības ir salīdzinoši līdzīgas** – hierarhiski augstākos uzstādījumos dominē ilgspējas dimensijas (līdzās izceltām pilsētu unikālajām vērtībām), bet zemākos – jomas un tēmas, kas aptver galvenās pašvaldību funkcijas un attīstības virzienus, kas būtiski gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Tematiski valstspilsētu **potenciāls sadarboties savstarpēji ir neierobežots**.

2.2. Sasaiste ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem

2015. gadā ANO Ģenerālajā asamblejā tika pieņemta rezolūcija jeb Dienaskārtība 2030, kurā noteikti 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM). Tie ir līdzsvaroti trīs ilgtspējas dimensijās (ekonomika, sociālie aspekti, vide), lai nodrošinātu to risināšanu vienoti.

Latvija līdz 2023. gadam sniegusi divus ziņojumus ANO par IAM ieviešanu. 2018. gada ziņojuma galvenais secinājums – Latvijai svarīgi veikt **pāreju uz inovatīvu un ekoeftīvu tautsaimniecību**, iekļaujot ikkatru, kas ir arī 2022. gadā tapušā ziņojuma galvenā tēma. Ziņojumā iekļauta apkopota iesaistīto pušu esence par Latvijas IAM prioritātēm, t.sk. Daugavpils, Ogres novada, Liepājas, Rīgas, Valmieras novada un Ventspils pašvaldību viedoklis par veiktajiem ieguldījumiem IAM sasniegšanā. Latvijā pašvaldības noteiktas kā līdzatbildīgas vismaz 7 mērķu un 16 apakšmērķu īstenošanā.

Izvērtējot valstspilsētu stratēģiskos uzstādījumus, var secināt, ka lielākoties pašvaldības savos plānošanas dokumentos IAM nemin tieši vai piemin tos vispārīgi (izņēmums ir Liepāja, kas sasaisti ar IAM atspoguļojusi detalizētāk). Neskatoties uz to, trīs dimensijas **uzskatāmi caurvijas visu valstspilsētu stratēģiskajos uzstādījumos** – gan ilgtermiņā, gan vidējā termiņā – tādējādi norādot uz pašvaldību interesēm savā attīstībā un vienlaicīgi arī IAM sasniegšanā.

Padziļināti atsevišķu jomu izaicinājumus pašvaldības mēdz analizēt **tematiskos plānošanas dokumentos**, piemēram, izglītības programmā, jaunatnes politikas programmā. Par pēdējo gadu aktualitāti nenoliedzami kļuvis **klimata pārmaiņu** jautājums. To iespējams skaidri saredzēt arī valstspilsētu pašvaldību stratēģiskos uzstādījumos. Tā rezultātā valstspilsētām ir tapuši tematiski plānošanas dokumenti klimata un energoefektivitātes jomā, ieviestas energopārvaldības sistēmas.

Attēls 2: ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi (attēla avots: UNESCO Latvijas Nacionālā komisija)

ANO IAM mērķu ieviešanā Latvijā tiek gaidīta **pašiniciatīva** un pašorganizācija no pašvaldībām, jo nacionālā mērogā galvenais akcents tiek likts uz uzraudzības (nevis aktivitāšu ieviešanas) koordinēšanu. Tāpat pastāv izaicinājumi gan LIAS2030, gan arī NAP2027 uzstādījumu īstenošanā un koordinēšanā, raugoties no mērķtiecīgas valstspilsētu iesaistes perspektīvas.

Kā norāda pašvaldību attīstības plānotāji, **ANO IAM tiek ņemti vērā plānojot attīstību**, t.i. IAS un AP, kas ir galvenie instrumenti šo mērķu sekmēšanā. Pašvaldības ir īstenojušas un īsteno dažādus projektus un iniciatīvas, kas izriet no to plānošanas dokumentiem, un vienlaicīgi sekmē ANO IAM.

2.3. Galvenie attīstības izaicinājumi

Lai gan pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti ir aktuāli un balsīti attīstības vajadzībās, savstarpējās valstspilsētu sadarbības kontekstā īpaši būtiski saprast, kādi ir galvenie kopīgie **valstspilsētu attīstības izaicinājumi**. Tie skaidri identificējami, ņemot vērā veikto aptauju un interviju rezultātus.

Galvenie aktuālie izaicinājumi, kas **skar un skar visas valstspilsētas arī tuvākajos gados** ir vairāki:

						
Iedzīvotāju skaita sarukšana, sabiedrības novecošanās	Mājokļu trūkums (mājokļi par pieņemamām cenām)	Enerģētikas krīze	Pilsētas drošība un civilā aizsardzība	Klimata pārmaiņu ietekme	Ierobežota resursu pieejamība (t.sk. finanšu, darbaspēka)	Industriālās attīstības temps, darba vietu radīšana, eksporta attīstība

Līdzās augstāk minētajam pastāv arī virkne citu izaicinājumu. Piemēram, infrastruktūras novecošanās un pilsētvides pievilcība, izglītības piedāvājuma atbilstība vajadzībām, digitālās transformācijas temps, karš Ukrainā, mobilitātes un sasniedzamības ierobežojumi.

Ikviens aktuāls izaicinājums Latvijai agrāk vai vēlāk kļūst arī par izaicinājumu katrai no valstspilsētām. Tādēļ Latvijas valstspilsētas attīstības izaicinājumos ir **līdzīgas**, bet atšķiras gaidas par to, kādiem būtu jābūt risinājumiem.

Ņemot vērā to, ka Rīga kā valstspilsēta ir būtiski lielāka, tās izaicinājumu mērogs ir plašāks, kas padara to īpaši atšķirīgu no citām valstspilsētām.

Būtiskākie valstspilsētu izaicinājumi būtu **risināmi integrēti**, jo vienlaicīgi skar ekonomiskos, sociālos un vides aspektus.

“Izaicinājumi ir ikviena globālā problēma - vienalga cik tā ir liela, tā “nosēžas” kādā pilsētā.”

Citāts no veikto viedokļu līderu intervijām, 2022

2.4. Pilsētu ekonomiskā specializācija

Balstoties veiktajā pašvaldību aptaujā, visās valstspilsētās **iespējams identificēt vairākas ekonomikas jomas**, kuras ir īpaši svarīgas tuvāko gadu laikā gan tām pašām, gan arī vismaz vienai citai valstspilsētai.

1- ekonomika (vispārīgi)	2- IKT	3- pētniecība, izglītība	4- rūpniecība, ražošana	5- aprites ekonomika	6- tūrisms	7- transports, loģistika	8- pārtikas ražošana	9- būvniecība	10- klimats, enerģētika
Daugavpils	1	10	Ekonomikas diversifikācija un pārkārtošanās no energoietilpīgās ražošanas uz viedu, efektīvu un klimatneitrālu uzņēmējdarbību						
	1	2	IKT un augsto tehnoloģiju uzņēmējdarbība						
	2	3	Austrumlatvijas viedo tehnoloģiju un pētniecības centra (ALTOP) izveide						
		10	Klimatneitrāla vide						
Jelgava		10	Enerģētika						
		4	Apstrādes rūpniecība un ražošana ar augstu pievienoto vērtību						
		2	IT joma						
		9	Būvniecība						
	5	Atkritumu apsaimniekošana un pārstrāde (aprites ekonomika)							

1- ekonomika (vispārīgi)	2- IKT	3- pētniecība, izglītība	4- rūpniecība, ražošana	5- aprites ekonomika	6- tūrisms	7- transports, loģistika	8- pārtikas ražošana	9- būvniecība	10- klimats, enerģētika
Jēkabpils	4	Koksnes izstrādājumu ražošana, mēbeļu ražošana							
	7	Transports un glabāšana (kravu pārvadājumi, loģistika)							
	4	8	Pārtikas produktu un dzērienu ražošana						
	9	Būvniecība							
Jūrmala	4	Tekstilizstrādājumu, apģērba un ādas izstrādājumu ražošana							
	6	Tūrisms							
Liepāja	1	2	Digitālās inovācijas, jaunuzņēmumu veidošana						
	4	Industrializācija un apstrādes rūpniecība							
	7	Osta, loģistika un lidostas darbība							
	6	Tūrisms							
Ogre	2	4	Elektronika, elektrotehnika, IT produkcija ar augstu pievienoto vērtību.						
	6	Kultūrtūrisms							
	6	Aktīvais tūrisms, veselības tūrisms, rehabilitācijas pakalpojumi.							
Rēzekne	2	4	Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas, metālapstrāde un mašīnbūve, kokapstrāde						
	6	Tūrisma industrija, t.sk. kultūrtūrisms, veselīgs dzīvesveids un SPA pakalpojumi							
	4	8	Pārtikas ražošana, t.sk. rūpnieciskā pārtikas un dzērienu ražošana, mājražošana						
	7	Loģistika, t.sk. transports un uzglabāšana							
	9	10	"Zaļā" pilsēta, t.sk. eko-būvniecība, viedā enerģētika, energoefektivitāte un mobilitāte						
Rīga	2	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas							
	1	Starptautisko biznesa un finanšu pakalpojumu centru attīstība un piesaiste							
	1	2	Jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstība						
	3	Biomedicīna							
	1	4	Ilgtspējīgas augstas pievienotās vērtības ražošanas uzņēmumu piesaiste						
Valmiera	5	Aprites ekonomika							
	1	4	Augstas pievienotās vērtības produktu eksports						
	3	Izglītības kvalitāte							
	1	Uzņēmējdarbības attīstība							
	2	Digitalizācija un ilgtspēja							
Ventspils	2	4	Modernās industrijas, t.sk. ražošana un viedās tehnoloģijas						
	7	Osta un ar to saistītā tranzīta un loģistikas nozare							
	7	Multimodāls transporta mezgls ar TENT-T ostu, attīstītu tranzīta un loģistikas un ražošanas nozari							
	6	Aizraujoša un patīkama apmeklējuma vieta, sevišķi ģimenēm ar bērniem							
	1	3	Kvalificētu speciālistu sagatavošana atbilstoši darba tirgus vajadzībām						
	2	3	Augstākās izglītības un digitālo inovāciju centrs, t.sk. starptautiskā Kosmosa izpētes fikla elements						

Piemēram, vairākas pašvaldības norādījušas, ka to ekonomiskā specializācija varētu būt IKT (Daugavpils, Jelgava, Liepāja, Ogre, Rēzekne, Rīga, Valmiera, Ventspils) vai pētniecība un izglītība (Daugavpils, Valmiera, Ventspils, Rīga). Cits piemērs ir specializācija pārtikas ražošanā (Jēkabpils, Rēzekne) vai tūrisma jomā (Jūrmala, Liepāja, Ogre, Rēzekne).

Valstspilsētas var veidot **sadarbību un klasterus** šajās un arī **citās tematiskajās** nozarēs, sekmējot plašāku sadarbību pilsētu starpā, mazinot savstarpējo konkurētspēju un paaugstinot kopējo starptautisko konkurētspēju.

Attēls 3: Ekonomikas jomas, kurās valstspilsētām būtu īpaši svarīgi specializēties tuvāko 5-10 gadu laikā (apkopojums balsfīts Stratēģijas ietvaros veiktās pašvaldību aptaujas rezultātos, 2022)

LIAS2030 noteikts, ka pilsētas ir galvenie valsts ekonomiskās attīstības centri – katra reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēks. LIAS2030 akcentē, ka **katrai pilsētai ir jāspecializējas**, izmantojot savas unikālās īpatnības, stiprinot savu īpašo lomu un identitāti. LIAS2030 sniegts redzējums par katras pilsētas attīstības iespējām un valstspilsētu lomu attīstības centru funkcionālajā tīklā, tomēr ekonomiskās specializācijas jomas definētas salīdzinoši plaši.

Daļa pašvaldību savu ekonomisko specializāciju izvēlējušās papildus akcentēt arī savās IAS (Ventspils, Jēkabpils, Ogres, Valmieras, Rīgas un Rēzeknes). Ekonomiskā specializācija tieši valstspilsētām noteikta Ventspilij, Jēkabpilij, Rīgai un Rēzeknei. Ogresi un Valmierai specializācija definēta kopā ar pārējo novada teritoriju.

Ekonomiskā specializācija ir svarīga, bet drīzāk tieši **resursu pieejamības kontekstā**. Jāņem vērā, ka daudzās pilsētās atsevišķas industrijas ir nostiprinājušās vēsturiski. Ekonomiskās specializācijas profilam nevajadzētu būt ierobežojošam faktoram investoru piesaistē.

Valstspilsētām jābūt atvērtām **uzņēmējiem un investoriem kopumā**. Tomēr, ja pašvaldība ir skaidri definējusi, ka vēlas ekonomiski stiprināt kādu konkrētu nozari, tad svarīgi tam paredzēt arī praktisku darbību, ne tikai stratēģisku uzstādījumu. Piemēram, nodrošinot ciešāku **sadarbību ar augstskolām un zinātniskajām institūcijām**, vairāk nostiprinot specializāciju tieši reģiona līmenī.

“Vecmodīga pilsētu sadalīšana grupās pēc ekonomiskās specializācijas vairāk nevar darboties. Investori prasa ne tikai, cik kas maksā, bet skatās uz dzīvesvietu pieejamību, potenciālajiem darbiniekiem, skolām, esošo kultūras dzīvi.”

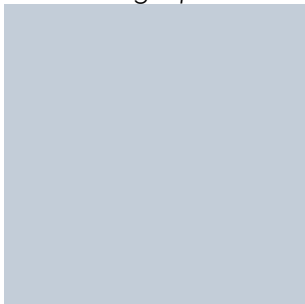
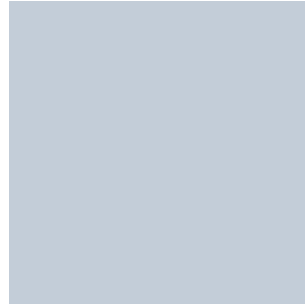
Citāts no veikto viedokļu līderu intervijām, 2022

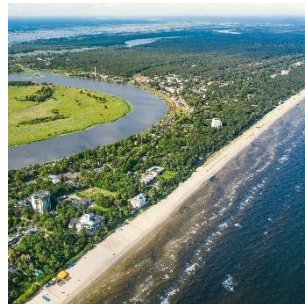
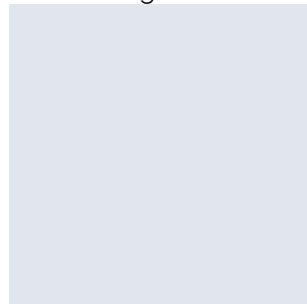
Daugavpils

Jelgava

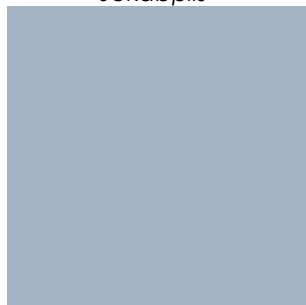
Jēkabpils

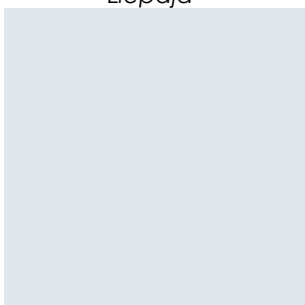
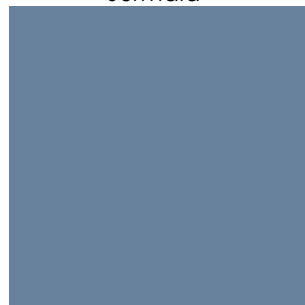
Jūrmala

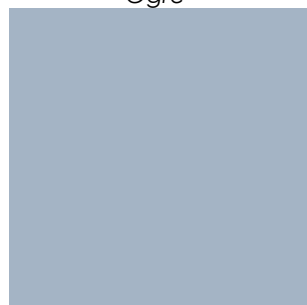
Liepāja

Ogre

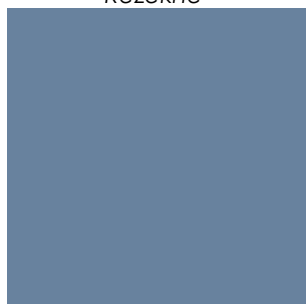
Rēzekne

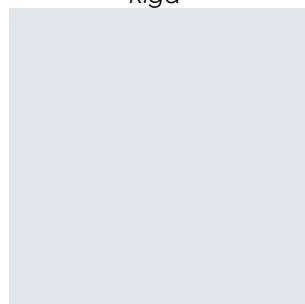
Rīga

Valmiera

Ventspils

3. Pilsētas globālā un nacionālā kontekstā

3.1. Globālās tendences un prognozes

Galvenās globālās tendences saistītas ar vairākiem aspektiem¹, kas savstarpēji ietekmē viens otru, radot izaicinājumus arī Latvijas valstspilsētām (skat. iepriekšējo nodaļu 2.3 *Galvenie attīstības izaicinājumi*).

	Klimata pārmaiņas – uzskatāmāka būs globālās sasilšanas ietekme uz dabu, sociālajiem, uzņēmējdarbības un teritoriālajiem aspektiem (piemēram, karstuma viļņi, plūdi, sausums, jūras līmeņa celšanās). Var tikt sasniegts lūzuma punkts, kad klimata pārmaiņu ietekme pasaulē kļūst nekontrolējama. Temperatūras paaugstināšanos īpaši varēs izjust pilsētās, pieaugs pilsētplānošanas būtiskums.
	Demogrāfiskās pārmaiņas – iedzīvotāju skaits pasaulē turpinās pieaugt, 2030. gadā sasniedzot 8,6 miljardus (šobrīd 7,8 miljardi), bet Eiropā – samazināsies līdz 739 miljoniem (šobrīd – 746 miljoni). Pieaugs sabiedrības novecošanās – 2030. gadā 12% pasaules iedzīvotāju būs vecumā virs 65 gadiem (8% mūsdienās).
	Urbanizācija – līdz 2050. gadam (t.i. mazāk kā nepilnu 30 gadu laikā) cilvēku skaits urbānās teritorijās pasaulē pieaugs no 55% līdz 68% ² . Savukārt, Eiropā jau 2021. gadā 75% no visiem iedzīvotājiem dzīvoja urbānās teritorijās ³ , šī tendence turpinās pieaugt. Iedzīvotāju skaita pieaugums līdz 2030. gadam būs īpaši novērojams vidēja izmēra pilsētās. Lielākā daļa eiropiešu jau šodien dzīvo pilsētās, kuru izmērs ir starp 100 000 un 1 milj. iedz.
	Ekonomikas izaugsme un dzīves dārdzība – lai gan pasaulē līdz 2030. gadam tiek paredzēta ekonomiskā izaugsme, Eiropai ierindojoties trešajā vietā kā globālās ekonomikas ietekmes spēkam, izaugsmes tendences ietekmējis Krievijas visaptverošais iebrukums Ukrainā, kas sekoja globālajai Covid-19 pandēmijai. Lielāko daļu pasaules skāris augsts inflācijas līmenis (t.sk. eiro zonā). Eiropā jau ir salīdzinoši zema nabadzība un augsta dzīves kvalitāte, līdz ar to saglabāsies sajūta, ka tā stagnē.
	Pieaugošs enerģijas patēriņš – globālais enerģijas patēriņš ik gadu pieaugs par 1,7%, kas saistīts gan ar augošo iedzīvotāju skaitu, gan arī to, ka pasaule kļūst labturīgāka. Lielāku lomu ieņems energoefektivitātes risinājumi un atjaunīgie enerģijas resursi, bet līdz 2030. gadam tie nespēs nodrošināt visa pieprasījuma apjomu.
	Savienojamība – 2030. gadā, pateicoties tehnoloģiju attīstībai un pieejamībai, pasaule šķitīs vēl mazāka, jo aizvien vairāk cilvēku spēs savā starpā sazināties, izmantojot interneta starpniecību. Plašākas būs mobilitātes iespējas. Uzskatāms, ka gandrīz visas automašīnas Eiropā līdz 2030. gadam būs virtuāli savienotas, padarot ceļu drošību arvien drošāku, būtiski pieaugs gan gaisa, gan jūras satiksmes pārvadājumu skaits.
	Policentriskums – 2030. gadā pasaulē būs citādāks varas spēku sadalījums, lielāka nozīme tiks piešķirta tieši pilsētām, reģioniem, uzņēmumiem un transnacionālām aktivitātēm. Valstu ietekmi lielā mērā raksturos to attiecību ietekme ar citiem, ņemot vērā to, ka valstis vienas pašas nebūs spējīgas tikt galā ar dažādiem globāliem izaicinājumiem.

¹ [The European Strategy and Policy Analysis System \(ESPAS\)](#)

² [Apvienoto Nāciju Organizācija](#)

³ [Pasaules Banka](#)

Domājot par pilsētu nākotni globālā kontekstā⁴, tās joprojām būs **galvenie cilvēces attīstības epicentri**. Pilsētas savstarpēji turpinās būt atšķirīgas, jo, atkarībā no reģiona, kurā tās atrodas, iespējami dažādi attīstības scenāriji. Pilsētu ekonomiskās, sociālās un vides noturības izturības stiprināšanai, kā arī integrētai pieejai jāklūst par galveno uzstādījumu, lai nodrošinātu, ka pilsētas ir **gatavas dinamiskiem un neparedzamiem notikumiem nākotnē**. Pilsētas savā attīstībā nedrīkst aizmirst par to ietekmi uz apkārtējām teritorijām, bet pārvaldībā īpaši būtiski uzlabot efektivitāti un sekmēt ekonomisko diversifikāciju. **Digitalizācija un zaļais kurss** būs **īpaši nozīmīgas jomas** arī turpmākajos gados.

Galvenie **Eiropas Savienības akcenti** pilsētu attīstības jautājumos jau kopš 2016. gada, kad tika pieņemts ES Pilsētprogrammas Amsterdams pakts, ir trīs – labāks regulējums, labāks finansējums un labākas zināšanas par pilsētām, kas izpaužas vairākās **tematiskajās prioritātēs**, kuras nav zaudējušas savu aktualitāti arī šodien:

gaisa kvalitāte	aprites ekonomika	pielāgošanās klimata pārmaiņām	digitālā pāreja	enerģētikas pārkārtošana	mājokļi
migrantu un bēgļu integrācija	inovatīvs un atbildīgs publiskais iepirkums	darba vietas un prasmes vietējā ekonomikā	zemes ilgtspējīga izmantošana un dabā balstīti risinājumi	mobilitāte pilsētās	nabadzība pilsētās

Kā atbilde globālo izaicinājumu pārvarēšanai izvirzīti ANO 17 IAM, kas apskatīti iepriekšējā nodaļā (skat. 2.2 *Sasaiste ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem*).

Aizvien populārākas pilsētu vidū kļūst tādas tendences kā publiskās ārtelpas attīstība zaļās domāšanas virzienā, vieda veselības aprūpes pakalpojumi, koncepts “15 minūšu pilsēta” - būtiskākie pakalpojumi iedzīvotājiem ir pieejami 15 minūšu attālumā savu apkaimju tuvumā, ja pārvietojas ar kājām vai velosipēdu. Tāpat tendences ir mobilitātes pakalpojumu daudzveidība un iekļaujoši risinājumi, digitālās inovācijas, aprites ekonomikas adaptācija un vietējo ražotāju produkcijas plašāka izmantošana, vieda infrastruktūra, plašāka sabiedrības līdzdalība, kas sekmē uz cilvēku centrētas pieejas iedzīvināšanu. Plašāka kļūst mākslīgā intelekta izmantošana dažādu procesu automatizēšanā, kas iet roku rokā ar kibernetikas un datu aizsardzības uzlabojumiem⁵.

⁴ Apvienoto Nāciju Organizācija, *World Cities Report 2022*

⁵ Deloitte Insights, *(Urban future with a purpose 12 trends shaping human living, 2021)*

3.2. Nacionālās tendences un prognozes

Nacionālās tendences un prognozes Latvijā daudz neatšķiras no kopējām Eiropas tendencēm. Īpaši jāakcentē demogrāfiskās, ekonomiskās un drošības tendences.

Iedzīvotāju skaita izmaiņu prognozes Latvijai paredz neapšaubāmu **iedzīvotāju skaita samazināšanos** (2030. gadā Latvijā dzīvos 1,78 milj. iedz., salīdzinot ar 1,86 milj. 2023. gadā)⁶. Lai gan Tautas ataudzes stratēģija "Ģimene – Latvija – 2030 (2050)", kas izstrādāta 2022. gadā, uzsver, ka "aktīvi neiejaucoties un ļaujot demogrāfiskajai situācijai attīstīties savā gaitā, valsts nonāks situācijā, kad demogrāfiskā krituma dēļ stagnē nacionālās ekonomikas attīstība un ir apdraudēta Latvijas kā valsts ilgtspēja", tik pat nozīmīgi kā veidot valsts politiku demogrāfijas veicināšanai, ir arī īstenot **vedas sarukšanas principu** ievērošanu telpiskās attīstības plānošanā.

Demogrāfiskās prognozes Latvijas valstspilsētām līdz 2030. gadam ir **pesimistiskas** – teju visās valstspilsētās (izņemot Jūrmalu, kurā iedzīvotāju skaitam prognozēts neliels pieaugums 2,3% apmērā, kā arī Valmieru un Ogrī – kurās tiek prognozēta iedzīvotāju skaita saglabāšanās) paredzams iedzīvotāju skaita sarukums. Mazāks sarukums prognozēts Rīgai (-3%) un Jelgavai (-8%), ko var skaidrot ar atrašanos Rīgas metropoles areālā, bet lielāks - Ventspilij (-14%), Liepājai (-16%), Jēkabpilij (-16%), Daugavpilij (-17%) un Rēzeknei (-20%)⁷.

Ekonomiskās tendences iet roku rokā ar drošības aspektiem – lielāko negatīvo ietekmi uz ekonomikas attīstību atstājušas gan Covid-19 pandēmijas sekas, gan Krievijas iebrukums Ukrainā, kas būtiski pasliktinājis **ģeopolitisko situāciju** un **ekonomiskās attīstības perspektīvas**, kā arī radījis **energokrīzi**. Tā tieši ietekmējusi ikvienu no Latvijas valstspilsētām, samazinot to attīstības iespēju tempu, jo citkārt attīstībai plānoti resursi jānovirza pamatvajadzību nodrošināšanai. Tomēr gan straujākas, gan lēnākas izaugsmes scenāriji līdz 2028. gadam paredz Latvijas iekšzemes kopprodukta izaugsmi⁸.

Nozīmīgākie attīstības plānošanas dokumenti Latvijā ir LIAS2030 un NAP2027.

LIAS2030, kas apstiprināts 2010. gadā, neaptver pēdējo gadu aktuālos izaicinājumus. Dokumentā **iztrūkst aktualizētas prioritāšu noteikšanas** sasaistē ar globālām tendencēm, kas ietekmējušas Latviju pēdējos gados, **skaidri definētas valstspilsētu lomas**, kā arī aktuāla attīstības centru izvērtējuma. Šajā dokumentā nepastāv termins "valstspilsēta", ņemot vērā to, ka tas ieviests līdz ar īstenoto ATR 2021. gadā. LIAS2030 visas valstspilsētas noteiktas kā nacionālas nozīmes attīstības centri, izņemot Rīgu, kas definēta kā Latvijas galvaspilsēta, un Ogrī, kas noteikta kā reģionālas nozīmes attīstības centrs.

Tomēr aktualitāte šajā dokumentā nav zaudēta citos aspektos. Piemēram, prioritāte "Telpiskās attīstības perspektīva" akcentē trīs galvenos aspektus: 1)

⁶ Ekonomikas ministrija

⁷ VARAM, Prognozējamās iedzīvotāju skaita pārmaiņas 2021. – 2030.

⁸ Latvijas ekonomikas attīstības pārskats 2022, Ekonomikas ministrija

sasniedzamība un mobilitātes iespējas, 2) apdzīvojums kā ekonomiskās attīstības, cilvēku dzīves un darba vide, 3) nacionālo interešu telpas – unikālas specifiskas teritorijas, kas nozīmīgas visas valsts attīstībai. Tie visi ir valstspilsētām būtiski aspekti.

Attiecībā uz nacionālas nozīmes attīstības centru konkurētspēju norādīts, ka izaugsme šajos centros jāvirza ekonomiskā potenciāla pilnvērtīgai izmantošanai un konkurētspējas celšanai starptautiskā mērogā, t.sk. zinātnes un pētniecības attīstībai, ekonomikas intelektualizācijai, tehnoloģiskās izcilības nodrošināšanai.

NAP2027, kas apstiprināts 2020. gadā, ir aktuālāks izvirzīto mērķu un prioritāšu kontekstā. **Reģionālā attīstība** tajā minēta kā pamats valsts ilgtermiņa līdzsvarotai izaugsmei, un viens no rīcības virzieniem kā mērķi nosaka reģionu potenciāla attīstību un ekonomisko atšķirību mazināšanu, stiprinot to iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un dzīves vides attīstībai. NAP2027 neizdala atbildības vai uzdevumus pašvaldībām pēc to piederības LIAS2030 noteiktajiem attīstības centru līmeņiem, taču pašvaldības noteiktas kā līdzatbildīgās daudzos dažādu rīcības virzienu uzdevumos, faktiski aptverot visas iespējamās pašvaldību funkcijas.

Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam detalizē NAP2027 uzdevumus reģionālajā politikā. Galvenie akcenti likti uz **uzņēmējdarbības vides** un **pakalpojumu efektivitātes** uzlabošanu reģionos. Pamatnostādnēs uzsvērtā **viedo risinājumu nozīme** teritoriju attīstībā un tas, ka teritorijas attīstības plānošanas dokumenti kalpo par pamatu investīciju piesaistei. Tikai atsevišķos uzdevumos iezīmējas LIAS2030 noteiktais attīstības centru iedalījums un to loma. Uzdevumā par pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu norādīts, ka nepieciešams pabeigt ATR, lai vecinātu reģionālās un nacionālās nozīmes attīstības centru administratīvu sasaisti ar apkārtējām funkcionālajām teritorijām, un būtu iespēja turpināt valsts pārvaldes decentralizēšanu. Jaunajā plānošanas periodā pašvaldībām īpaši svarīgi likt akcentus uz **uzņēmējdarbības attīstību**, **klimata pārmaiņu politiku** un **IKT**.⁹

Neatkarīgi no globālām un nacionālām tendencēm, īpaši būtiski nodrošināt **labu pārvaldību**, kas tieši ietekmē dažādu funkciju izpildi publiskajā sektorā (t.sk. pašvaldībās).

 Balstoties Stratēģijas izstrādes ietvaros veikto viedokļu līderu intervijās, secināms, ka ir būtiski stiprināt **sadarbību starp nacionālo un pašvaldību līmeni**, lai sekmētu **sistemātiskāku un mērķtiecīgāku atbalstu** valstspilsētām. Nostiprināms būtu valstspilsētas termiņi, un skaidrojama valstspilsētu loma nacionālā mērogā, ņemot vērā to, ka nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentos valstspilsētas kā termiņi nepastāv. Tāpat nacionālā mērogā lielāks akcents būtu liekams uz **reģionālās politikas** faktisku īstenošanu, lai stiprinot valstspilsētas vienlaicīgi sekmētu arī reģionu attīstību. Īpaši nozīmīgi valstspilsētu attīstībai ir tādi atbalsta instrumenti kā **SEZ un industriālās teritorijas**.

⁹ VARAM 11.03.2021 tiešsaistes seminārs "Aktualitātes pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē"

3.3. Pilsētu sadarbības piemēri Eiropā

Nacionālās urbānās rīcībpolitikas darbojas un tiek attīstītas vairāk kā 160 valstīs, un saskaņā ar OECD apkopoto informāciju¹⁰, šo rīcībpolitiku loma ir būtiska līdzsvarotai attīstībai visā valsts teritorijā.

Piemēram, viens no galvenajiem reģionālās attīstības pīlāriem **Igaunijā** ir sadarbības stiprināšana starp pilsētām un reģioniem. Savukārt, **Polijā** pilsētu attīstībai ir izstrādāta atsevišķa nacionālā rīcībpolitika¹¹, kura fokusējas uz pilsētām aktuālajiem izaicinājumiem: suburbanizācijas mazināšana, vides kvalitāte, sociālie aspekti, investīciju piesaiste, digitālā transformācija u.c. Lielo pilsētu savstarpējās sadarbības stiprināšana plānošanas dokumentā nav apskatīta, bet viens no izaicinājumiem ir sadarbības stiprināšana starp pašvaldībām lielo pilsētu funkcionālajās teritorijās, kas īpaši aktuāli ir arī Latvijā. Daži no iespējamajiem priekšlikumiem ir sistēmisku risinājumu ieviešana metropoles areāliem un divu līmeņu pašvaldību izveide.

Somijā darbojas sešu lielāko pilsētu sadarbības tīkls, kura darbību koordinē Somijas vietējo un reģionālo pašvaldību asociācija (Association of Finnish Local and Regional Authorities) un projekta veidā kopš 2021. gada finansē Ekonomikas un nodarbinātības ministrija. Tīkla darbības ietvars saistīts ar ANO IAM – kā tieši pilsētas var sekmēt to sasniegšanu. Galvenais uzdevums ir nodrošināt labās prakses apmaiņu, mācīšanās iespējas un lielo pilsētu interešu pārstāvniecību. Īpaši tiek respektēts tas, ka pilsētām var būt dažādas attīstības vajadzības, un ne vienmēr visi risinājumi ir vienādi piemērojami. Tiek akcentēts, ka pilsētu savstarpējā sadarbība ir nepieciešama, lai tās varētu sasniegt pilnu potenciālu. Pilsētu tīklam izveidota cieša sadarbība ar citām ANO IAM ekosistēmā iesaistītajām pusēm Somijā, t.sk. premjerministra biroju, vides ministriju, zinātniekiem, domnīcām un citiem projektiem, kas tiek īstenoti Somijā šajā kontekstā.

Arī **Norvēģijā** pastāv astoņu lielo pilsētu sadarbības tīkls, kas darbojas Norvēģijas Vietējo un reģionālo varas iestāžu asociācijas paspārnē. Nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos lielajām pilsētām kā atsevišķai pašvaldību grupai nav izdalīta īpaša loma, ieturot principu, ka neatkarīgi no dzīvesvietas valsts teritorijā iedzīvotājiem ir pieejami līdzvērtīgi pakalpojumi.

Kopumā secināms, ka Latvijā būtu vairāk sekmējama savstarpējā pašvaldību pieredzes apmaiņa un radītas dažādas tematiskās tīklošanās iespējas, t.sk. radot ne tikai formālus, bet arī neformālus sadarbības formātus.

¹⁰ [Global State of National Urban Policy 2021: Achieving Sustainable Development Goals and Delivering Climate Action, ANO](#)

¹¹ [National Urban Policy 2030, Ministry of Development Funds and Regional Policy](#)

3.4. Pilsētas un administratīvi teritoriālās reformas

Latvijā valstspilsētu termins tika nostiprināts līdz ar Administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu 2021. gadā (ATR), vienlaicīgi radot dažāda veida pašvaldības – gan tādas, kurās valstspilsētas pastāv atsevišķi, gan tādas, kurās tās ir apvienotas ar apkārtējām teritorijām.

Īstenojot ATR Latvijā tiek vērtēta **pretrunīgi** attiecībā uz tās **īstenošanas procesu**, kura rezultātā atsevišķi pieņemtie risinājumi nav tikuši pietiekami apspriesti vai pamatoti, lai tos uzskatītu par labākajiem iespējamiem. Pēc veiktajām viedokļu līderu intervijām Stratēģijas izstrādes ietvaros secināms, ka uzskati dalās arī tajā, vai valstspilsētu tālāka apvienošana būtu jāveic vai nē. Tiem, kuri neatbalsta tālāku apvienošana, ir uzskats, ka sadarbība ar apkārtējām teritorijām notiek tāpat, apvienošanas vajadzība nav pamatota, kā arī tas mazina pilsētu lomu, un apkārtējie novadi no tā tikai zaudē. Tie, kuri atbalsta tālāku apvienošana, norāda, ka visa pamatā būtu jābūt sadarbībai starp pilsētām un apkārtējām teritorijām. Daļa intervējamo akcentē, ka rīcībpolitiku veidotājiem būtu **rūpīgāk jāizvērtē**, kādi ir potenciālie ieguvumi un zaudējumi, pirms tiek pieņemti tālāki lēmumi.

Lai labāk izprastu to, kā teritoriāli administratīvās reformas īstenošanas citviet Eiropā, kā arī nodrošinātu pamatu tālākām potenciālām diskusijām ar dažādām ietekmes pusēm par ATR turpinājumu, zemāk sniegts kopsavilkums par citu valstu praksi, kuras īstenojušas līdzīgas reformas salīdzinoši nesen.

2017. gadā **Igaunijā** īstenojās administratīvi teritoriālās reformas¹² galvenais sasniedzamais rezultāts bija izveidot pašvaldības, kas veido teritoriāli loģisku kopumu, un to izveidē ņem vērā reģionālās atšķirības un apdzīvojumu.

Igaunijā jau pirms 2017. gada reformas bija izveidoti sadarbības reģioni, kuri īstenoja kopīgu teritorijas attīstības plānošanu. Teritoriālā vienotība tika panākta, apvienojot teritorijas starp kurām notiek intensīvākā iedzīvotāju ikdienas kustība, piemēram, pilsēta ar tiem apkārtējiem pagastiem, kuru iedzīvotāji strādā pilsētā. Viens no galvenajiem reformas kritērijiem bija minimālais iedzīvotāju skaits vienā pašvaldībā, turklāt pašvaldību izveide bija pašu rokās un apvienošanās – brīvprātīga (pretēji īstenojamajai reformai 2019.-2021. gadā Latvijā).

Igaunijā jaunās pašvaldības tika iedalītas pēc 11 dažādiem veidiem, no kuriem Stratēģijas kontekstā aktuālākie ir sekojošie:

1. lielās pilsētas, kas nav apvienotas ar apkārtējām teritorijām, piemēram, Ida-Virumā – Narva, Rakvere, Viljandi;
2. pilsētas, kas sastāv no pilsētas un tuvākajām blīvāk apdzīvotajām teritorijām (ciemiem, pilsētām), piemēram, Hāpsala;
3. lauku pašvaldības ar pilsētu kā centru un lauku pagastiem.

¹² [Collection of articles – Administrative reform 2017 in Estonia, 2018](#)

Līdz ar to secināms, ka Igaunijā īstenotajā administratīvi teritoriālajā reformā pēc iedzīvotāju skaita lielākās pilsētas Tallina un Tartu tika saglabātas kā atsevišķas pašvaldības, taču mazākajās tika vērtēta iedzīvotāju svārstmigrācija, un attiecīgi izstrādāti piemērotākie pašvaldību modeļi.

Lietuvā 2019. gadā īstenotajā ATR, reaģējot uz iedzīvotāju skaita samazināšanos, mazāka izmēra pašvaldības tika apvienotas agrāko rajonu izmērā, līdz ar to lielākās pilsētas ir pašvaldību centri un nav izveidotas kā atsevišķas pašvaldības¹³.

2020. gadā noslēgusies teritoriālā reforma **Īrijā**¹⁴, kuras laikā administratīvi apvienoja pilsētas ar apkārtējām teritorijām, izņemot, trīs lielās pilsētas - Dublinu, Korku un Golveju. Īrijā pašvaldību funkciju apjoms ir mazāks nekā Latvijā.

Pašvaldību apvienošanās ilgākā laika posmā (vairāk kā 10 gadu garumā) notikusi arī **Somijā**, samazinot pašvaldību skaitu no vairāk kā 400 uz 309. Tomēr jāakcentē, ka pašvaldību skaita samazināšana notikusi pakāpeniski un brīvprātīgi, apvienojoties mazajām pašvaldībām. Metropoles reģiona pilsētas – Helsinki, Espoo, Vantaa, savstarpēji sadarbojas, bet neapvienojas. Vairāk kā pusē no pašvaldību iedzīvotāju skaits ir mazāks par 6000 (t.sk. mazāko pašvaldību izmērs ir ap 100 iedzīvotājiem, bet deviņās lielākajās pilsētās iedzīvotāju skaits pārsniedz 100 000)¹⁵.

Administratīvi teritoriālās reformas īstenotas arī **Norvēģijā**¹⁶. Process tika uzsākts 2014. gadā, kad pastāvēja 428 pašvaldības, un noslēgts ar 2020. gadu jauno 356 pašvaldību veidolā. Reforma tika īstenota pēc brīvprātības principa, kā arī tika īstenots sabiedrību (iedzīvotājus) iesaistošs process un veikts izvērtējums politiskā līmenī.

Kopumā secināms, ka katrā no pieminētajām valstīm atšķirās kritēriji jauno pašvaldību izveidei un lielākoties (izņemot Lietuvu) lielās pilsētas tika saglabātas kā atsevišķas pašvaldības, kā arī vairumā gadījumu tika saglabāta **brīvprātīga iespēja apvienoties**.

“Reforma pēc būtības ir labs risinājums, bet tā būtu jāpārskata teritoriāli, jāpielabo kļūdas.”

Citāts no veikto viedokļu līderu intervijām, 2022

¹³ [Official Statistics Portal \(Statistics Lithuania, State data agency\), Administrative territorial division](#)

¹⁴ [Government of Ireland, Local Government Reform](#)

¹⁵ [Association of Finish Municipalities](#)

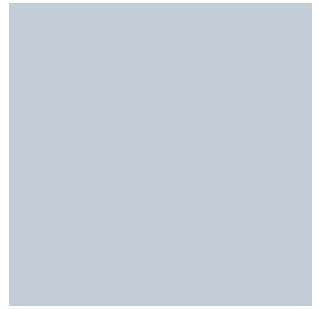
¹⁶ [The Norwegian Association of Local and Regional Authorities \(KS\)](#)

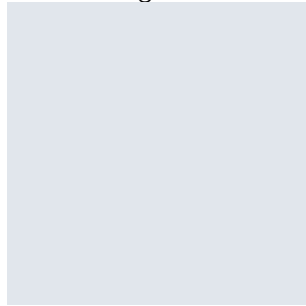
Daugavpils

Jelgava

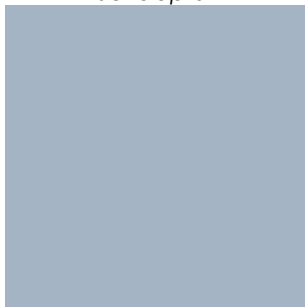
Jēkabpils

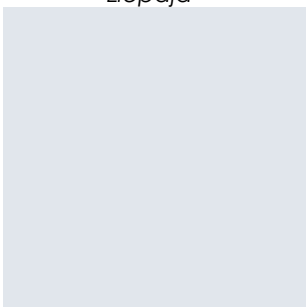
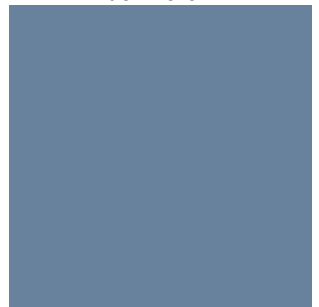
Jūrmala

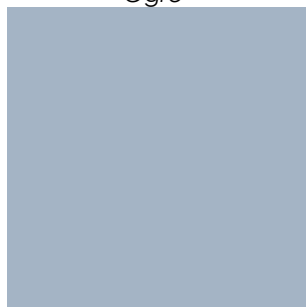
Liepāja

Ogre

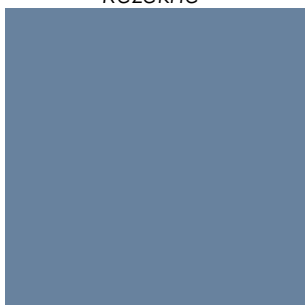
Rēzekne

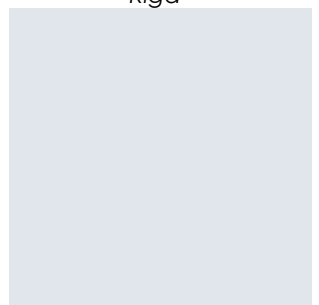
Rīga

Valmiera

Ventspils

4. Valstspilsētu sadarbības perspektīvas

4.1. Sadarbības un ietekmes puses

LLPA kā valstspilsētu vienojošai organizācijai, kuras mērķis ikdienā ir pārstāvēt valstspilsētu intereses, galvenās sadarbības un ietekmes puses var daļēji atšķirties no valstspilsētu sadarbības un ietekmes pusēm. Tādēļ zemāk sniegts nodalīts kartējums par to, kādas ir Latvijas urbānās rīcībpolitikas veidošanā iesaistītās un ietekmes puses.

Galvenās LLPA sadarbības un ietekmes puses	Galvenās valstspilsētu sadarbības un ietekmes puses
<p>10 Latvijas valstspilsētu pašvaldības LPS</p> <p>Citi līdzšinējie LLPA sadarbības partneri, t.sk. LDDK, LTRK, EK pārstāvniecība Latvijā, augstākās izglītības un zinātnes institūcijas</p> <p>Dažādas sabiedriskā sektora iestādes, t.sk. Saeima kā likumdevējs, ministrijas kā rīcībpolitiku veidotāji u.c.</p>	<p>Pilsētu iedzīvotāji (kā dažādu pakalpojumu saņēmēji un infrastruktūras lietotāji)</p> <p>Uzņēmēji (kā darba devēji, nodokļu maksātāji, pakalpojumu un infrastruktūras lietotāji), investori</p> <p>LLPA, LPS, LDDK, LTRK, LBAS), LZA un citas NVO</p> <p>Pilsētu viesi/apmeklētāji</p> <p>Saeima</p> <p>Dažādas sabiedriskā sektora iestādes (t.sk. ministrijas, ministriju padotības iestādes, pašvaldību iestādes un pašvaldību aģentūras)</p> <p>Citas pašvaldības, dažādas sadarbības organizācijas</p> <p>Augstākās izglītības un zinātnes institūcijas</p>

Valstspilsētu **savstarpējās sadarbības kontekstā** galvenais akcents liekams tieši uz LLPA sadarbības un ietekmes pusēm, tādēļ zemāk sniegts detalizēts LLPA ietekmes un interešu pušu kartējums.

	Fokuss: nodrošināt informētību	Fokuss: cieši sadarboties
Augstāka interese mērķu sasniegšanā	<ul style="list-style-type: none"> > LDDK > LTRK > EK pārstāvniecība Latvijā > citas interešu pārstāvniecības organizācijas 	<ul style="list-style-type: none"> > 10 Latvijas valstspilsētas > LPS > Saeima > Ministru kabinets un ministrijas
Zemāka interese mērķu sasniegšanā	<p>Fokuss: sekot līdzī</p> <ul style="list-style-type: none"> > Valsts kanceleja > Valsts kontrole > pilsētu iedzīvotāji un viesi > uzņēmēji, SEZ, investori > NVO > plānošanas reģioni > dažādu jomu eksperti 	<p>Fokuss: sekmēt vajadzību apmierināšanu</p> <ul style="list-style-type: none"> > augstākās izglītības un zinātnes institūcijas > dažādas valsts tiešās pārvaldes iestādes (piemēram, LIAA)
	Netieša ietekme mērķu sasniegšanā	Tieša ietekme mērķu sasniegšanā

4.2. Valstspilsētu loma un kopīgās attīstības vīzija

Latvijas valstspilsētu galvenā loma – **misija**, kas ir to pastāvēšanas pamats, ir četrkārīga:

			
Valstspilsēta kā darba vieta un reģiona ekonomikas centrs	Valstspilsēta kā dzīvesvieta	Valstspilsēta kā zināšanu un tehnoloģiju centrs	Valstspilsēta kā pakalpojumu centrs

Darba vieta un reģiona ekonomikas centrs: valstspilsētām jānodrošina darba vietas, jābūt atvērtām un ieinteresētām pret investoriem un uzņēmumiem, t.sk. jaunuzņēmumiem. Valstspilsētām jāsekmē apstrādes rūpniecības attīstība un zināšanu ietilpīgo sektoru attīstība, sociālās uzņēmējdarbības attīstība. Lai pilsētas darbotos kā spēcīgi ekonomiskie centri, tām ir jābūt labi sasniedzamām, ar sakārtotu sakaru infrastruktūru un pakalpojumiem, jānodrošina spēcīgas tranzīta un loģistikas funkcijas.

Dzīvesvieta: ikvienas pilsētas pamatā ir cilvēkkapitāls, tādēļ būtiski, lai pilsētas ir pievilcīgas un pieejamas dzīvošanai (kvalitatīvi publiskie pakalpojumi un ārtelpa, infrastruktūra, pieejami tīres nami). Pilsētvidei jābūt iekļaujošai. Valstspilsētām īpaši jāsekmē remigrācija un to, lai tās par savām dzīvesvietām izvēlas jaunieši.

Zināšanu un tehnoloģiju centrs: valstspilsētām jābūt galvenajiem izglītības, pētniecības un digitālās transformācijas centriem valstī, īstenojot ciešu sadarbību ar augstākās izglītības un zinātnes institūcijām un uzņēmējiem, nodrošinot to, ka tieši valstspilsētas ir inovāciju ieviešanas čempioni Latvijā.

Pakalpojumu centrs: valstspilsētas ir vietas, kur plašu pakalpojumu klāstu saņem ne tikai tās iedzīvotāji, bet iedzīvotāji no citām teritorijām, gan arī viesi. Būtiski, lai pakalpojumi ir kvalitatīvi visām sabiedrības grupām. Ņemot vērā esošās demogrāfijas tendences, lielāka prioritāte tuvākajā nākotnē jāliek uz jaunajām ģimenēm un senioriem.

Latvijas valstspilsētu kopīgā attīstības **vīzija 2027. gadam** jeb vēlamā nākotne:

Valstspilsētas - lielākie Latvijas **attīstības centri**, kuru loma turpina pieaugt – **dzinējspēks**, kas vienlaicīgi veicina **reģionālo attīstību**

Līdzās valstspilsētu attīstības vīzijai, saglabājama **LLPA kā valstspilsētu vienojošās organizācijas izvirzītā vīzija** - spēcīgākais valstspilsētu **interesu aizstāvētājs** un īpaši nozīmīgs sociālais partneris Latvijas valdībai un parlamentam, kā arī spēcīgs partneris Eiropas Savienības institūcijām. Aktualitāti nav zaudējis LLPA galvenais mērķis – īstenot valstspilsētu interešu aizstāvību un veicināt to savstarpējo sadarbību un attīstību. Arī turpmāk LLPA galvenais uzdevums ir pārstāvēt valstspilsētu intereses un tiesības valstī un ārpus tās robežām, kā arī organizēt to pārstāvju viedokļu un pieredzes apmaiņas pasākumus.

Lai Latvijas valstspilsētas kā attīstības “motori” varētu sekmīgi funkcionēt, nepieciešama sinerģija ar citām sadarbības un ietekmes pusēm (skat. nodaļu 4.1 *Sadarbības un ietekmes puses*), kas balstītas **kopīgās vērtībās**. Tās dažādos lēmumu pieņemšanas procesos var nodrošināt kompasa funkciju mūsdienīgas pilsētu pārvaldības īstenošanā.

		
Sadarbība un atklātība	Inovācija, radošums	Atvērtība daudzveidībai
		
Dinamika, spēja pielāgoties	Cilvēkorientēta pieeja	Zaļā domāšana

Valstspilsētu attīstībā svarīgi saglabāt to patstāvību, **unikālās vērtības jeb identitāti**, bet vienlaicīgi stiprināt **savstarpējo sadarbību**.

4.3. Potenciālās sadarbības jomas

Galvenās iespējamās sadarbības jomas, kurās Latvijas valstspilsētām pastāv visaugstākais potenciāls sadarboties, īstenojot kopīgu interešu projektus, ir daudzveidīgas (tumšāk iekrāsotas tēmas ar augstāko sadarbības potenciālu):

 Drošība un civilā aizsardzība , t.sk. pašvaldības policijas darbība	 Industriālā attīstība , līdzīgas industrijas (piemēram, ostu darbība)	 Izglītība (t.sk. profesionālā izglītība)	 Veselības aprūpe	 Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība
 IKT (t.sk. interneta pieejamība, pēdējā jūdze)	 Tūrisms , lieli pasākumi, vietu identitāte un atpazīstamība	 Pilsētvides modernizēšana, mājokļi	 Demogrāfijas un remigrācijas sekmēšana, darba spēks	 Mobilitāte , transportplānošana, pasažieru pārvadājumi
 Kultūras un sporta infrastruktūra un piedāvājums	 Likumdošanas iniciatīvas un nodokļu politikas pilnveide	 Pilsētu apkārtējo teritoriju attīstība	 Kapacitātes stiprināšana (t.sk. palīdzības un mācību programmas)	 Klimata politika, zaļā enerģija
 Visas definēto izaicinājumu jomas (skat. 2.3 nodaļu)				

4.4. Rīcības plāns

Piecu darbsemināru **koprades procesā** ar dažādiem pašvaldību speciālistiem tika identificētas rīcības kopējai sadarbībai, atbildot uz šiem jautājumiem:

1. **Ko kopīgi darīsim stratēģiskā līmenī?** (kādi ir galvenie stratēģiskie uzstādījumi, uz ko tiecamies katrā no jomām).
2. **Ko kopīgi darīsim taktiskā līmenī?** (kā notiks lēmumu pieņemšana, kā notiks sadarbība, informācijas aprīte, kas būs atbildīgie, kādi būs resursi aktivitāšu īstenošanai, ko darīs pašvaldības, ko LLPA, kuras sadarbības un ietekmes puses jāiesaista);
3. **Ko kopīgi darīsim operacionālā līmenī?** (kādas būs praktiskās rīcības, lai paveiktu plānoto, kādi varētu būt potenciālie savstarpējās sadarbības projekti, idejas).

Lai Stratēģija būtu praktiski īstenojama, ņemot vērā LLPA un valstspilsētu kapacitāti attiecībā uz savstarpējo sadarbību, tika **identificētas 10 būtiskākās rīcības, kuras būtu īstenojamas līdz 2027. gadam.**

“Izaicinājums ir prasmīgi līdzsvarot resursus ar augošajām vajadzībām.”

Citāts no veikto viedokļu līderu intervijām, 2022

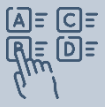
Stratēģiskais līmenis	Taktiskais līmenis	Operacionālais līmenis - aktivitātes	Sagaidāmais rezultāts	Atbildīgie	
 <p>1. Sadarbības stiprināšana</p>	<p>1.1. regulāru dažādu jomu speciālistu līmeņa darba grupu organizēšana</p>	<p>1.1.1. notiek regulāras valstspilsētu un LLPA tikšanās jautājumu iniciēšanai, risināšanai</p>	<p>aktuālo jautājumu virzīšana nacionālā līmenī notiek centralizēti un ar lielāku ietekmi, tos virzot LLPA</p>	<p>valstspilsētas un LLPA sadarbībā ar attiecīgajām institūcijām</p>	
		<p>1.1.2. notiek starpinstiūciju sadarbība aktuālās informācijas aprītē</p>	<p>valstspilsētām mazinās nepieciešamība tērēt savus resursus nacionāla līmeņa jautājumu risināšanā</p>		
	<p>1.2. pieredzes apmaiņas pasākumu organizēšana</p>	<p>1.2.1. notiek kopīgi pieredzes apmaiņas pasākumi, t.sk. ikgadējās konferences</p>	<p>valstspilsētu saziņa jautājumu risināšanā notiek organizēti un regulāri, integrējot dažādu jomu darbiniekus</p>	<p>valstspilsētas un LLPA</p>	
 <p>2. Demogrāfijas un remigrācijas sekmēšana, ieguldījumi darba spēkā</p>	<p>2.1. mūsdienu prasībām atbilstošu mājokļu pieejamības veicināšana</p>	<p>2.1.1. radīti priekšnoteikumi aktīvākai mājokļu jautājuma risināšanai</p>	<p>iniciētas izmaiņas normatīvajos aktos finansējuma saņemšanas atvieglošanai jaunu mājokļu būvniecībai, esošo energoefektivitātes paaugstināšanai</p>	<p>valstspilsētas un LLPA</p>	
			<p>pieejami tipveida projekti, risinājumi u.tml. projektēšanas izmaksu mazināšanai</p>	<p>valstspilsētas sadarbībā ar attiecīgajām augstākās izglītības un zinātnes institūcijām</p>	
	<p>2.2. augsti kvalificēta darba spēka sagatavošana</p>	<p>2.2.1. nodrošināti atbalsta pasākumi un ieguldījumi pedagogos</p>	<p>pedagogu darba novērtējums ir stimulējošs un atdevi veicinošs</p>	<p>ieguldījumi pedagogos veicina skolēnu zināšanu un prasmju attīstību</p>	<p>valstspilsētas un LLPA sadarbībā ar attiecīgajām augstākās izglītības un zinātnes institūcijām</p>
			<p>notiek jauniešu, kā arī remigrantu un imigrantu iesaiste darba tirgū, veicinot atgriešanos un noturēšanos pilsētās, pateicoties pievilcīgai darba un dzīves videi</p>		
<p>2.3. iedzīvotāju skaita stabilizēšana</p>	<p>2.3.1. darba spēka piesaiste un integrācija</p>				

Stratēģiskais līmenis	Taktiskais līmenis	Operacionālais līmenis - aktivitātes	Sagaidāmais rezultāts	Atbildīgie
			aktivizēta sabiedrības līdzdalība, īpaši kopienu iesaiste pilsētas sadzīves aktivitātēs, rosinot piederību un iederību, kā arī nostiprinot pilsētu identitāti	
		2.3.2. ieviesti vienoti nosacījumi pakalpojumu, pabalstu saņemšanai (īpaši veselības aprūpes, sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu jomā)	mazināta valstspilsētu savstarpējā konkurence iedzīvotāju un darba spēka piesaistē	valstspilsētas
			izvērtētas vajadzības un iespējas līdzīgu pakalpojumu pieejamībai katrā valstspilsētā	
		2.3.3. veikti ieregulējumi sabiedrības veselībā	valstspilsētu politika un īstenotās aktivitātes pilsētvides attīstībai ir aktīvu un veselīgu dzīvesveidu veicinošas	valstspilsētas
 3. Valstspilsētu lomas nostiprināšana	3.1. valstspilsētu lomas nostiprināšana normatīvajos aktos	3.1.1. sagatavota nepieciešamo izmaiņu pakete	ES fondu u.c. pieejamā finansējuma segmentēts dalījums, atbilstoši segmentētiem kritērijiem	valstspilsētas un LLPA
		3.1.2. ieviesta urbānā (pilsētu) politika valstī	nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentos pēc 2027. gada ir nostiprināta atbalstoša pilsētu politika, kas vērsta uz valstspilsētu lomas stiprināšanu	valstspilsētas un LLPA, sadarbībā ar attiecīgajām institūcijām nacionālā līmenī
	3.2. aktivizēta LLPA un LIAA sadarbība	3.2.1. aktivizēta investoru piesaiste, piedāvājuma izstrāde, popularizēšana starptautiskās konkurētspējas veicināšanai	pieaugot investoru skaitam un attīstoties uzņēmējdarbībai (īpaši starptautiskā līmenī), nostiprinās valstspilsētu kā industrializācijas centru loma	LLPA un LIAA

Stratēģiskais līmenis	Taktiskais līmenis	Operacionālais līmenis - aktivitātes	Sagaidāmais rezultāts	Atbildīgie
	3.3. esošā potenciāla pilnvērtīga izmantošana	3.3.1. aktivizēta augstāko izglītības un zinātnes institūciju iesaiste aktuālo jautājumu, nepieciešamību diskutēšanā, risinājumu rašanā	izmantojot pieejamos cilvēkresursus zinātnē un pētniecībā, materiāli tehnisko nodrošinājumu, rasts datos balstīts un pamatots risinājums pilotteritorijas/pilotprojektu veidošana risinājumu rašanai	valstspilsētas sadarbībā ar attiecīgajām augstākās izglītības un zinātnes institūcijām
 <p>4. Datus balstītu lēmumu pieņemšana</p>	4.1. nacionālā līmenī uzturēto datu bāzu funkcionalitātes uzlabošana	4.1.1. sekmēta datu kārtošana sistēmā, datu aktualizācija, datu monitorings, datu telpiska attēlošana utt.	apzinātas esošās datu bāzes, tajās pieejamā informācija, analīzes iespējas u.tml. un sagatavoti priekšlikumi risinājumiem vienota pieeja datu izmantošanā, mazināta datu interpretēšana, uzticēšanās datu avotam, telpiska datu analīze	valstspilsētas un LLPA, sadarbībā ar citām pašvaldībām un attiecīgajām institūcijām nacionālā līmenī
	4.2. pieejamo e-pakalpojumu attīstība	4.2.1. veicināta valstspilsētās esošo dažādo datu bāzu savietošana, t.sk. iespējas savienot ar nacionālā līmenī esošajām tematiskajām datu bāzēm vai jaunas sistēmas izveide	esošajiem un potenciālajiem iedzīvotājiem pieejama un saprotama informācija vienuviet	valstspilsētas sadarbībā ar atbildīgajām institūcijām nacionālā līmenī (iespējams piesaistīt augstākās izglītības un zinātnes institūciju risinājumiem)
			birokrātiskā sloga mazināšana dažādu iesniegumu aizpildīšanai - ievadāmā informācija pieejama datu bāzēs	valstspilsētas un LLPA, sadarbībā ar citām pašvaldībām un attiecīgajām institūcijām nacionālā līmenī
			pieejami klientorientēti pakalpojumi	

4.5. Sadarbības mehānisms un instrumenti

Efektīvākie savstarpējās sadarbības formāti starp Latvijas valstspilsētām ir jau esošie, kuru attīstība būtu stiprināma vai paplašināma.

Labākie savstarpējās sadarbības formāti :					
	LLPA kā valstspilsētu interešu pārstāvēšanas platforma	Speciālistu līmeņa darba grupas (t.sk. praktisku jautājumu risināšanā)	Sinerģija ar LPS darbību	Sadarbība reģionālā mērogā	Pieredzes apmaiņas (gan par labo praksi, gan kļūdām)

Kā nozīmīgākie sadarbības principi, kurus valstspilsētas apņemas ievērot tālākā sadarbībā, noteikti pieci svarīgākie.

Labākie sadarbības principi :					
	Koprade	Elastība , pielāgošanās pārmaiņām	Regularitāte	Atklātība , atvērtība	Kopīgas sadarbības vērtības un vadlīnijas

Īpaši būtiski būtu stiprināt **starpnozaru sadarbību** un **komunikāciju starp valstspilsētām**. Potenciāli būtu stiprināmi arī **neformāli** komunikācijas kanāli, t.sk. ātrai viedokļu apmaiņai, ideju ģenerēšanai, balsošanai par idejām, informācijas nodošanai, izmantojot **digitālus komunikācijas rīkus**. Kā viens no instrumentiem, lai stiprinātu starpnozaru sadarbību valstspilsētu starpā, būtu izmantojama inovācija (*skat. nodaļu 5. Valstspilsētu inovācijas programma*).

Lai varētu īstenot sekmīgu sadarbību, būtiski saprast to, kādi pilsētām ir pieejami iespējamie **ārējās sadarbības un finanšu resursi**. Zemāk sniegts apkopojums par būtiskākajiem identificētajiem instrumentiem, kuri izmantojami, lai stiprinātu savstarpējo sadarbību un īstenotu kopīgus sadarbības projektus.

Laika posmā līdz 2027. gadam Latvijā pašvaldībām galvenie pieejamie ārējie finanšu līdzekļi no Eiropas Savienības fondiem ir pieejami:

- Kohēzijas politikā**, investīcijas novirzot 6 mērķiem: viedāka Eiropa, zaļāka Eiropa, ciešāk savienota Eiropa, sociāla un iekļaujoša Eiropa, iedzīvotājiem tuvāka Eiropa un pāreja uz klimatneitralitāti. Finansējuma saņēmējiem un galvenajām atbalstāmajām darbībām ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā nav tieši paredzēti finanšu instrumenti Latvijas valstspilsētu savstarpējās sadarbības stiprināšanai un kopīgu sadarbības projektu īstenošanai, ja vien projektu atlases kārtās netiek īpaši uzsvērts, ka projekti jāsaģatavo vairākām pašvaldībām kopīgi, ko pašlaik nav iespējams identificēt. Viens no instrumentiem, kas var būt īpaši noderīgs tieši pilsētu inovāciju sekmēšanā ir [“European Urban Initiative”](#) (EUI);
- Latvijas Atveseļošanas fonds**, investīcijas novirzot 6 jomās: klimata mērķu sasniegšana, digitālā transformācija, nevienlīdzības mazināšana,

ekonomikas transformācija un produktivitātes reformas, veselības nozare, likuma varas stiprināšana;

3. Dažādas **starptautiskās sadarbības programmas** (piemēram, [Interreg programmas 2021. – 2027. gadam](#) (Igaunijas-Latvijas/Latvijas-Lietuvas, Centrālā Baltijas jūras reģiona, Baltijas jūras reģiona, [Interreg Europe](#), URBACT IV programma), [ESPON 2030](#), [Erasmus+](#))).

Pašvaldībām, t.sk. valstspilsētām, iespējams pieteikties **valsts mērķdotācijai** augstas gatavības investīciju projektiem, atkarībā no noteikumiem¹⁷.

“Lielās pilsētas vienlaikus ir gan konkurentes, gan sadarbības partneres gandrīz katrā jautājumā. Ir daudzi jautājumi, kuros jāveido kopīgs stāsts.”

Citāts no veikto viedokļu līderu intervijām, 2022

4.6. Valstspilsētu sadarbības uzraudzība

Lai varētu sekot līdzi valstspilsētu savstarpējās sadarbības progresam un tam, cik sekmīgi tiek īstenota šī Stratēģija, izvirzīti daži uzraudzības rādītāji.

	Rādītājs	Termiņš	Avots	Atbildīgie
1.	Katra valstspilsēta īstenojusi vai uzsākusi vismaz 1 sadarbības projektu ar kādu no citām valstspilsētām (atbilstoši Rīcības plānā definētajām aktivitātēm)	2027	pašvaldību aptauja	pašvaldības
2.	Organizēti vismaz 2 pieredzes apmaiņas pasākumi par dažādām tēmām starp valstspilsētu pašvaldību speciālistiem	ikgadēji	LLPA	LLPA
3.	Organizēta 1 LLPA sagatavotā Stratēģijas uzraudzības ziņojuma izvērtēšanas sanāksme kopā ar pašvaldībām, lai izvērtētu gada griezumā īstenotās aktivitātes, to progresu un sniegtu priekšlikumus Rīcības plāna aktualizācijai	ikgadēji	LLPA, pašvaldības	LLPA

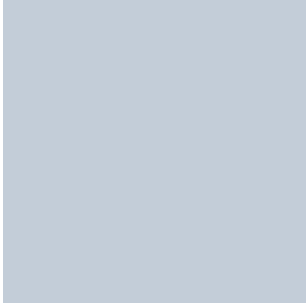
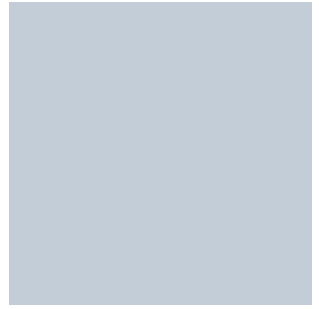
¹⁷ [VARAM, 2022](#)

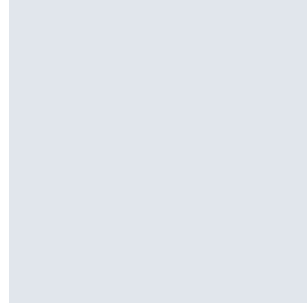
Daugavpils

Jelgava

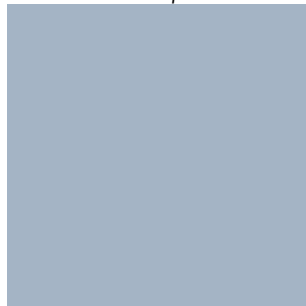
Jēkabpils

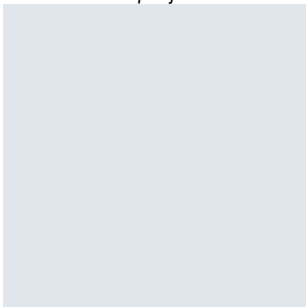
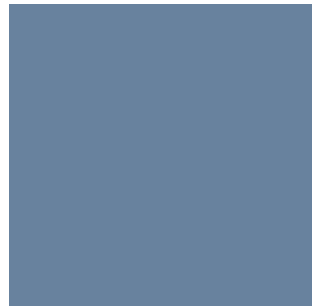
Jūrmala

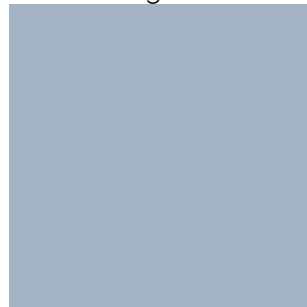
Liepāja

Ogre

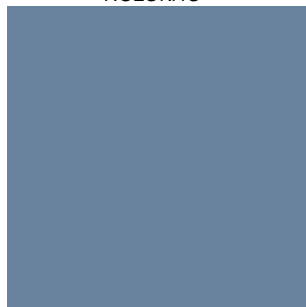
Rēzekne

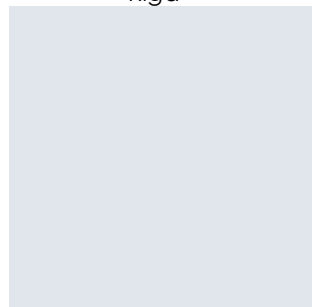
Rīga

Valmiera

Ventspils

5. Valstspilsētu inovācijas programma

Ņemot vērā gan globālās un nacionālās tendences, gan arī to, ka apstākļus, kurās pilsētām ir jāattīstās raksturo nepastāvība, nenoteiktība, sarežģītība un neskaidrība, īpaši būtiski valstspilsētās ir sekmēt **inovāciju** (procesu ceļā uz inovāciju radīšanu un inovācijas vides veidošana) un ieviest **inovācijas** (risinājumu ieviešana praksē, nevis tikai to ideju izstrāde).

Lai veidotu kopīgu Latvijas valstspilsētu inovācijas programmu – platformu, kas veicina inovācijas procesu un inovāciju ieviešanu pašvaldībās, svarīgi nodrošināt vienotu izpratni par to, ko nozīmē publiskā sektora inovācija, kā arī izprast šķēršļus, kādi pastāv, un to, kāds ir inovācijas gatavības līmenis valstspilsētās jau šobrīd.

Inovācijas termins ir ļoti plašs, visbiežāk ar to tiek saprasta zinātnisko sasniegumu pārvēšana jauninājumos un dažādi jaunievedumi. Publiskā sektora inovācijas definīcija nosaka, ka tās mērķis ir **ievieš ko jaunu esošajā kontekstā, lai panāktu ietekmi**¹⁸. Inovācija publiskajā sektorā atšķiras no inovācijas privātajā sektorā dažādos aspektos, t.sk. to mērķis ir sabiedriskais labums (pretēji konkurētspējas priekšrocībām), inovācijas ir brīvi pieejamas (pretēji autortiesību ierobežojumiem), ārējā sadarbība primāri notiek horizontāli (jeb starp-institucionāli), inovāciju virza rīcībpolitikas (nevis tirgus) un tam ir tieksme uz zemu risku. Inovācijas publiskajā sektorā (t.sk. pašvaldībās) var raksturot no 3 aspektiem:

- > tie var būt organizācijas procesi vai metodes, pakalpojumi, produkti, komunikācijas veidi, kas radīti no jauna vai būtiski mainīti;
- > tas ir jaunievedums organizācijā, kas var būt pašu izgudrots, radīts iedvesmojoties no citiem vai kopēts;
- > risinājums ir radījis ietekmi un pievienoto vērtību attiecībā uz kvalitāti, efektivitāti, sabiedrības līdzdalību, darbinieku apmierinātību vai politiskiem mērķiem¹⁹.

Latvijas valstspilsētas šobrīd atrodas **inovācijas sākumposmā** – ir daudz dažādu labās prakses piemēru, īpaši tādu, kas ir īstenoti dažādu projektu ieviešanā, tomēr kopumā pastāv plaša vieta izaugsmei, lai inovāciju valstspilsētās sistematizētu, padarītu stratēģiski nozīmīgāku, inovatīvi risinājumi tiktu ieviesti ātrāk.

Galvenie šķēršļi jeb barjeras, kas kavē inovāciju ieviešanu valstspilsētās lielākoties saistīti ar pašvaldību kapacitāti un ierobežotiem finanšu līdzekļiem. **Trūkst kvalificētu cilvēkresursu** (t.sk. pašvaldībās nav lietotāju pieredzes (UX) dizaineru vai atbildīgo par inovācijas kultūras attīstību), **trūkst pieredzes**, nepietiek kapacitātes **idejas ievieš praksē** (t.sk. pastāv salīdzinoši augsts administratīvais slogs iekšēji pašvaldībā), kā arī **trūkst zināšanu**, pastāv bailes īstenot inovācijas iepirkumus. Turklāt pastāv **dažādi ārējie šķēršļi** –

¹⁸ [OECD, Declaration on Public Sector Innovation](#) (Publiskā sektora inovācijas deklarācija, kas tika pieņemta 2019. gadā, t.sk. to akceptējot Latvijai kā OECD dalībvalstij).

¹⁹ [Dānijas nacionālais publiskā sektora inovācijas centrs \(The Danish National Center for Public Sector Innovation\), The Copenhagen Manual, 2021](#)

administratīvais slogs, kuru rada valsts pārvaldes iestādes, kā arī vienotas publiskā sektora inovācijas ekosistēmas trūkums. Publiskā sektora inovācijai netiek pievērsta pietiekami plaša uzmanība nacionālā mērogā – tas pagaidām netiek saredzēts kā instruments, lai sekmētu būtisku problēmu risināšanu dažādās nozarēs vai uzlabotu lietotāju pieredzi dažādās jomās.

Visu valstspilsētu kopīgās un individuālās interesēs nākotnē būtu vērts likt **lielāku akcentu tieši uz pašu pašvaldību inovēšanas kapacitātes** paaugstināšanu. Tas sekmētu to, ka nostiprinās vienota izpratne par inovāciju, aug zināšanas un prasmes, kā arī kapacitāte inovēt, kas, savukārt, sekmē to, ka pilsētvide kļūst aizvien inovatīvāka – ērtāka iedzīvotājiem un motivējošāka uzņēmējiem, lai arī tie varētu ieviest inovatīvus projektus.

Lai uzlabotu izpratni par inovācijas terminu valstspilsētu kontekstā, potenciāli var nodalīt 3 dažādu inovācijas veidus, un katrā no tiem identificēt veicamās darbības:

		
<p>inovācijas, kuras pilsētā rada tajā esoši uzņēmumi (pašvaldība ietekmēt var netieši, veicinot uzņēmējdarbības infrastruktūras un vides attīstību, sadarbību ar uzņēmējiem un investoriem)</p>	<p>inovācijas pilsētidē, kuras iniciē pašvaldība (piemēram, dažādi viedpilsētu risinājumi)</p>	<p>inovatīva pašvaldību pārvaldība (t.sk. attiecībā uz iekšējiem procesiem, pakalpojumu attīstību, inovācijas kultūru)</p>
<p>Ko katrā no valstspilsētām darīt, lai sekmētu inovāciju?</p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Padarīt pieejamāku pamata uzņēmējdarbības infrastruktūru; 2. Mērķtiecīgi īstenot pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos (IAS un AP) nospraustos uzstādījumus attiecībā uz uzņēmējdarbības vides attīstību; 3. Mazināt administratīvo slogu uzņēmējiem, īstenot klientorientētu attieksmi, nodrošināt ieinteresētu pašvaldības vadību; 4. Nodrošināt tiesiskās palīdzības principu ievērošanu – sākotnēji skaidrus, nemainīgus, caurspīdīgus procesus; 5. Pozicionēt savas pilsētas priekšrocības resursu pieejamībā un produkcijas realizēšanā (mērķtiecīgas industriālā mārketinga aktivitātes). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Īstenot inovācijas iepirkumus (inovāciju imports); 2. Mērķtiecīgi īstenot sadarbību ar augstākās izglītības un zinātnes institūcijām ; 3. Iesaistīties starptautiskās iniciatīvās (projektos, pieredzes apmaiņās un tml.); 4. Dalīties pieredzē ar citām pašvaldībām. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nostiprināt pašvaldības izpratni par publiskā sektora inovāciju, tās lomu; 2. Apmācīt pašvaldību darbiniekus inovācijai būtiskos aspektos (t.sk. dizaina domāšanā, digitālās prasmēs); 3. Īstenot mērķtiecīgu cilvēkresursu attīstības rīcībpolitiku pašvaldībā; 4. Iniciēt un iesaistīties starp-pašvaldību kopīgos inovāciju projektos un pieredzes apmaiņās; 5. Pārskatīt un pilnveidot pašvaldības sniegtos pakalpojumus un iekšējos procesus, radīt savas inovācijas.

Lai valstspilsētas būtu inovatīvas, svarīgi, ka tās sadarbojas gan savstarpēji, gan ar citām inovācijas ekosistēmā iesaistītajām pusēm.

Šī iemesla dēļ izvirzītas galvenās darbības – **5 soļi**, kuru īstenošana var būtiski uzlabot **inovācijas kultūru un potenciālu** valstspilsētās:

1	Izveidot valstspilsētu inovācijas entuziastu sadarbības tīklu – neformālu pieredzes apmaiņas platformu, kurā tiek apvienoti dažādu jomu interesenti no visām valstspilsētām, kurus interesē inovācija, tās kultūras attīstība pašvaldībā un vēlme savstarpēji dalīties pieredzē.	Izveidot 2024. gada laikā, koordinēt tīkla darbību līdz 2027. gadam
2	Iesaistīties valsts pārvaldes inovācijas ekosistēmas attīstības aktivitātēs (sadarbībā ar Valsts kanceleju un Valsts administrācijas skolu).	2023. – 2027.
3	Īstenot kopīgus sadarbības projektus ar augstākās izglītības un zinātnes institūcijām (t.sk. iniciēt studentu noslēgumu darbu tēmu sasaisti ar valstspilsētu kopīgajiem attīstības izaicinājumiem un vajadzībām).	2023. – 2027.
4	Sekmēt inovācijas speciālistu piesaisti pašvaldībās ²⁰ (t.i. UX dizaineru, inovācijas attīstības vadītāju), pakāpeniski veidojot inovācijas komandas pašvaldībā, kā arī noteikt atbildīgo par inovāciju pašvaldības vadības līmenī.	Ņemot vērā ierobežoto resursu pieejamību – pēc iespējām
5	Popularizēt ieviestās inovācijas ar mērķtiecīgām komunikācijas aktivitātēm , veidojot inovācijas stāstus, izplatot labo praksi, piedaloties gan vietējos, gan starptautiskos pasākumos.	2023. – 2027.

“Mēs esam nodrošināti ar labām tehnoloģijām, kas ienāk mūsu ikdienā. Ir nopietni jādomā, kā pilsētu infrastruktūru “savienot” ar uzņēmējiem, kā veidot tīklus, kur darbotos universitātes, uzņēmēji un pašvaldības kopīgi inovāciju radīšanā. Visa uzmanība un politiskie mērķi jāvelta šajā virzienā.”

Citāts no veikto viedokļu līderu intervijām, 2022

²⁰ [Atbilstoši 2022. gada 26. aprīļa MK noteikumiem Nr. 262 “Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs, amatu klasifikācijas un amatu apraksta izstrādāšanas kārtība” definētajai 5.2.22 “Inovācija un dizains” 22. saimei](#)

Stratēģija izstrādāta **Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta** 2014. - 2021. gada perioda programmas “*Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība*” iepriekš noteiktā projekta “**Latvijas pašvaldību sadarbības veicināšana un labas pārvaldības stiprināšana**” (projekta Nr.LV-LOCALDEV-0006) ietvaros

Strādājam kopā konkurētspējīgai Eiropai!

Stratēģijas izstrādes komanda:

Biedrība “Latvijas Lielo pilsētu asociācija”

Kontakti: Mazā Jauniela 5, Rīga LV-1050, Latvija,
+371 6722 3515, info@llpa.lv

SIA “Reģionālie projekti”: Laura Dimitrijeva, Līva Meļķe-Tropiņa, Laine Šildere, Līna Dimitrijeva,
Jānis Ozols u.c.

Kontakti: Rūpniecības iela 32b – 2, Rīga, LV-1045,
Latvija, +371 67320809, +371 26522307,
birojs@rp.lv

